Izhaja vsak dan razen sobot in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 25, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., torek 10. decembra (Dec. 10), 1929. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 289

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Situacija na Haitiju postaja zelo resna

Posadko pomorščakov povečajo na 1500 mož, da potlačijo upor domačinov. Hoover je odložil odgovornost na kongres

Washington, D. C. — "Vse mirno na Haitiju!" Tako se glasi lakonično poročilo brigadnega generala J. H. Russella, ameriškega komisarja na Haitiju, državnemu departmentu. Poročilo je dospelo v nedeljo zvečer, 24 ur potem, ko so Russellove čete ubile pet in ranile 20 Haitičanov, ki so protestirali proti ameriški vojaški diktaturi na otoku.

Medtem, ko je "vse mirno na Haitiju", se pa mornarični department pripravlja, da pošlje nadaljnjih 500 mož pomorske pehote na otok. Tristo mož je dospelo tja v nedeljo z bojno ladjo "Galveston"; od prej je tam 700 mož. To znači, da bo 1500 ameriških pomorščakov poskrbelo, da ne bodo rebelni haitski domačini delali preveč zgage ameriškim plantažnim magnatom in režimu haitskega predsednika Borna, ki je pod kontrolo plantažnikov.

Da je situacija na Haitiju zelo resna, dokazujeta dve dejstvi. Prvo je, da je ameriški komisar Russell odredil, da morajo vsi Američani izprazniti notranje kraje na otoku in priti v pristaniščna mesta, kjer so vojaške posadke. Drugo je, da je predsednik Hoover odložil odgovornost za krizo na kongres, ki ga je s posebno poslanico naprosil, naj dovoli $50,000 za "preiskavo" razmer na Haitiju. V ta namen bo imenovana posebna komisija. Zadeva pride danes (torek) na dnevni red v nižji zbornici, ko bodo razpravljali o resoluciji, katero je predložil v soboto kongresnik Porter iz Pennsylvanije, da se ugodi Hooverjevi želji.

Komisar Russell je poročal, da je prepovedal vse demonstracije domačinov. Obsedno stanje z vojnim pravom je v moči po vsem otoku.

Nova mlekarska zadruga

Organizirajo je farmarji, ki zalagajo St. Louis z mlekom

St. Louis, Mo. — (F. P.) — Farmarji v okolici St. Louisa spoznavajo vrednost lastne organizacije. Ustanovili so mlekarsko zadrugo, h kateri pristopajo v velikem številu. Ustanovitelji sodijo, da bo ob koncu leta pristopilo 75 procentov v organizacijo.

Namen zadruge je doseči boljše cene za mleko kakor tudi izboljšati kakovost mleka. Pričakuje se večjega boja od strani mlekarskih kompanij, ki imajo svojo organizacijo in diktirajo cene neorganiziranim farmarjem. Zadruga bo skušala doseči popolno organizacijo, predno bo skušala doseči kolektivno pogodbo z mlekarskimi kompanijami in manjšimi razpečevalci.

Morilec rudarskih voditeljev bil zavrnjen

Harrisburg, Pa. — Najvišje državno sodišče je zavrnilo apel Ralph Melissarija za znižanje kazni. On je lansko leto umoril Alex Campbella in Peter Reilyja, voditelja upornih rudarjev v okolici Scrantona. Melissari je storil ubojstvo za denar: bil je najet od nasprotne (Cappellinijeve) frakcije. Obsojen je na dosmrtno ječo.

Samomorilec z biblijo v roki

New York. — Herman Moody Low, 22-letni slušatelj filozofije na univerzi Columbiji, je sedel nagnjen z glavo na mizi in v rokah je stiskal biblijo, ko so ga našli te dni mrtvega v njegovi sobi, polni plina. Listek na mizi je povedal, da življenje ni vredno boja in zato odhaja v smrt.

Krojaški delavci dobro organizirani

Pod dobrim vodstvom unija izredno napreduje

New York. — (F. P.) — Industrija za moške obleke je 80 procentov organizirana. Pred 15 leti je spadalo v unijo le nekaj tisoč delavcev v tej branži krojaške industrije. Z sutanovitvijo Amalgamated Clothing Workers unije, katero je organizirala Hillman-Schlosebergova skupina, ki se je odcepila od United Garment Workers unije radi korupcije in unijske diktature, se je pričela nova doba za krojače.

V 15 letih je ta rebelna skupina organizirala nad 80 odstotkov krojačev, znižala delovnik na 44 ur v tednu, dosegla 225 procentov zvišanja plač, ustanovila par bank, zgradila unijske domove v vrednosti več milijonov dolarjev ter cenena zadružna delavska stanovanja, zavarovala večino svojega članstva proti brezposelnosti—sploh zgradila je najvzornejšo unijo na ameriških tleh in tudi izven mej Združenih držav. Pri tem delu ima največje zasluge njeno podjetno, drzno in inteligentno vodstvo.

Druga sovjetska nota

Litvinov pravi, da se državni tajnik Stimson laže

Washington, D. C. — Državni department je potom francoskega poslaništva prejel drugo noto iz Moskve, v kateri sovjetski komisar zunanjih zadev Litvinov pobija izjavo državnega tajnika Stimsona glede datumov ameriške intervencije in otvoritve pogajanj med sovjeti in mandžursko vlado. Štimson je izjavil zadnji teden, da je bila ameriška opozorilna nota poslana Rusiji štiri dni prej, predno so prišli kitajski in sovjetski zastopniki skupaj v Siboriji, vsled česar nota ni mogla vplivati na pogajanja kakor trdi Moskva.

Litvinov pa zdaj odgovarja, da so bile brzojavke med Moskvo in Mukdenom izmenjane 28. novembra in objavljene 29. novembra, dočim je ameriška nota datirana 30. novembra, torej dva dni po otvoritvi sovjetsko-kitajskih pogajanj. "Sovjetska vlada ponavlja, da je bila vlada Združenih držav nezadostno in nepravilno informirana, ko se je vmešala v kitajsko-sovjetski spor, ali pa je vedoma to naredila", pravi Litvinov.

Državni department poroča, da se je doslej oglasilo 25 dežel, ki so podpisale Kelloggov pakt, da bodo sodelovale z Združenimi državami.

Trije otroci žrtve bombnega napada

New York, N. Y., 9. dec. — Dinamitna bomba, ki je bila včeraj položena v stanovanje Roz Falconija, je ubila tri njegove otroke, ki so se baš odpravljali v cerkev.

Policija nima drugega sledu za bombaši kot tri grozilna pisma, ki so bila poslana družini in v katerih so neznanci zahtevali od očeta vsoto šest tisoč dolarjev.

Čikaški pleskarji dobili zvišanje

Chicago. — S prvim marcem prihodnjega leta bodo čikaški pleskarji dobili zvišanje plač za en dolar na dan. Nova pogodba, ki stopi v veljavo s tem datumom, določa tudi petdnevnik. Nova plača bo znašala $13 za osem ur dela.

Železničarji pristopajo v unijo

Washington. — Cestnoželezniška unija in unija strojnikov poročata, da se je jima pridružilo že večje število delavcev, ki delajo pri Pennsylvania železniški družbi.

Zapustil je svojo dušo tajniku Mellonu . . .

Milwaukee, Wis. — Predno si je Wellington Lytle, star 25 let, pognal kroglo v glavo zadnjo soboto, je spisal svojo poslednjo volju ali testament sledeče vsebine: "Mojo truplo zapuščam medicinski vedi, mojo dušo pa izročam zakladniškemu tajniku Mellonu v Washingtonu, mojim upnikom zapuščam simpatije—in to je vse kar imam. Pošljite moje truplo takoj v najbližnjo zdravniško šolo, da bodo dijaki imeli kaj dela."

Kitajska vlada v Nankingu pred padcem

Petinsedemdeset generalov se je dvignilo proti Kaišeku in njegovemu centralnemu režimu

Šangaj, 9. dec. — Predsednik Čiang Kaišek je zavrgel zahteve vseh rebelnih generalov — katerih je približno 75, toda vodilnih pet je podpisalo manifest z zahtevami vseh vstaških militaristov — in, zanašajoč se na svoje zveste čete, kolikor jih še ima, je sklenil voditi boj do konca. Uporni generali zahtevajo, da Kaišek poda ostavko in izroči centralno vlado njim.

Kitajska vojaška revolta je objela malone vse centralne in južne province; vsa glavna železniška križišča so že v rokah vstašev in glavno mesto Nanking je v obsednem stanju. Koliko ima Kaišek vojaštva na svoji strani, ni znano, težko pa ima več kot 50,000 mož. Vsled tega ni več upanja, da bi mogel potlačiti revolto in padec njegove vlade je pred durmi.

Iz Taingtava je odplula ameriška bojna ladja "Tulsa". Namenjena je po reki Jangtse proti Hankovu, kjer je večja ameriška kolonija. V Nanking je pa dospela angleška križarka "Suffolk". Položaj v notranjih centralnih provincah je silno kaotičen. Na tisoče vladnih vojakov se je pretvorilo v bandite, ki ropajo po deželi in terorizirajo prebivalce. Konfuzija je nepopisna. Nič bolje ni na jugu. Na severu je nekoliko mirneje, toda ljudstvo je zbegano povsod.

Turčija ne mara delavskih organizacij

Kemal paša prepovedal vse unije; izredno dolg delovnik

Berlin. — Berlinski "Vorwaerts" je prinesel zanimiv članek o delavskih razmerah v Turčiji. Članekar pravi, da je Kemal paša sicer odpravil fes, ki je pokrival glave Turkov dolga stoletja in uvedel druge reforme, na drugi strani je pa uklenil v večje okove delavstvo: prepovedal je vse unije že pred par leti.

Stavke so dovoljene le pri koncesijskih podjetjih, ako so pri državi slabo zapisana. Pri kompanijah — domačih in tujih — katerim je vlada naklonjena, je delavstvo priklenjeno k delu. Članekar pravi, da je turško delavstvo sedaj bolj izkoriščano kot kdaj prej. Delovnik traja od 12 do 16 ur, posebno v Smirni. Otroško delo je tudi jako razvito kot je bil in je to običajno za vsako deželo v začetni dobi kapitalizma. Od 15 do 20 procentov vsega delavstva so otroci pod 14. letom starosti.

Turčija je posebno bogata na olju. Za posest njenih oljnih polj se je pred svetovno vojno bil vroč boj med nemškimi in angleškimi kapitalisti. Pred vojno je imela Nemčija glavno besedo v Turčiji, katera ji je dovolila zgraditev bagdadske železnice in ji dala druge koncesije, kar je v veliki meri povzročilo svetovno klanje. Nekdanje nemške koncesije so po vojni prišle v roke angleškim in francoskim kapitalistom.

VELIKA BEDA VLADA NA OTOKU PORTORIKI

Governer Roosevelt apelira za pomoč; 90 odstotkov otrok podhranjenih

Chicago. — Prošlo nedeljo je "Chicago Tribune" prinesla članek o razmerah na Portoriku, ki ga je spisal novi governer tega malega otoka na Karibejskem morju (Južno od Floride) Theodore Roosevelt. Članek je bil spisan z namenom, da Amerikanci odprejo srce in s prispevki priskočijo na pomoč Portoričanom, ki trpe na silni revščini.

Roosevelt pravi, da se revščina Portoričanov ne da opisati. Od 75 do 90 procentov otrok je podhranjenih in mnogi počasi umirajo radi lakote. O tem se je prepričal na lastne oči: prepotoval je ves otok, obiskal šole in borna stanovanja in ni videl drugega kot velikansko revščino, kamor je prišel.

Prizadeti so posebno otroci. Pretežna večina šolskih otrok na deželi in v mestih je brez zajtrka in mnogi se morajo zadovoljiti le z malimi grižljaji enkrat na dan. Rezultat tega je, da je nova generacija Portoričanov generacija okostnjakov in izredno podvržena tuberkulozi. V zadnjih 17 letih, odkar so se v deželi pričeli udejstvovati ameriški bankirji in drugi kapitalisti, se je ta bolezen izredno razširila; za tuberkulozo umrje v deželici, ki je del Združenih držav, proporčno štirikrat toliko ljudi kot v Ameriki.

Portorika je v pretežni večini agrarna; ima le malo industrije v par obmorskih mestih. Pred ameriško okupacijo je bila to dežela malih kmetov, ki so se ukvarjali s primitivnim obdelovanjem zemlje in seveda živeli dokaj ubožno. Ko je Portorika postala ameriški teritorij kot je na primer Alaska, je bilo ljudstvo postavljeno iz dežja pod kap.

Ameriške kompanije so pričele grabiti male kmetije in jih spajale v velike plantaže. Rezultat je bil, da so s tem procesom ustvarili velik poljedelski proletariat, ki je brez zemlje in brez zaslužka. Na plantaže pa so pričeli dovažati najcenejše kulije iz raznih krajev Južne Amerike in Afrike in s tem pomnožili prebivalstvo in revščino domačinov. V imenu človečanstva se je novi governer Roosevelt sedaj obrnil do Američanov, da celijo rane te deželice.

Preoperitela ubija

Brezposelni delavci si vzamejo smrt

Chicago. — John B. Clemens, 6137 So. Paulina st., star 48 let, je zadnjo soboto vpričo mnogih ljudi stopil z brega v jezero ob 78. cesti in gazil vodo toliko časa, da ga je pokrila. Ko so ga potegnili, je bil že mrtev. Clemens je bil med onimi tisoči nameščencev sanitarnega distrikta, ki so bili odslovljeni zadnje tedne radi "varčevanja", ko so prej s korupcijo zapravili milijone.

Chicago. — John Link, star 40 let, ki je pred kratkim prišel iz Nemčije s svojo ženo, si je zadnjo nedeljo prerezal vrat v samomorilnem namenu, ker ni mogel dobiti dela. Nahaja se v bolnišnici, kjer najbrž umre.

Silni viharji ob Evropi

London, 9. dec. — Zadnje dni je divjal besen vihar na Atlantiku ob vsem zapadnem obrežju Evrope. Mnogo ladij se je potopilo in okrog 30 oseb je izgubilo življenje.

Vare bo še kandidiral

Philadelphia, Pa. — William S. Vare, ki je radi volilne korupcije izgubil sedež v zveznem senatu, je izjavil, da bo ponovno kandidiral prihodnje leto, tako da dobi "zadoščenje" od volilcev.

Od radija zastrupljena delavka umrla

Orange, N. J.—Dne 7. t. m. je smrt tirjala prvo žrtev med petimi delavkami, ki so se pred leti zastrupile med delom v tovarni United States Radium korporacije, kjer so z radijem barvale kazala žepnih ur. Quinta McDonald, mati dveh otrok, je umrla v bolnišnici v New Yorku. Dolge mesece je nesrečna ženska ležala napol mrtva v bolnišnici. Ostale štiri še čakajo na smrt, ko jim strup—proti kateremu ni pomoči—počasi razjeda telesa.

Obsojeni stavkar se je vrnil v šolo

Hogan želi opisati svoje jetniške izkušnje

Katonah, N. Y. — (F. P.) — Lawrence Hogan, ki je bil obsojen na šest mesecev zapora, ki ga bo moral odslužiti v "chain gangu" z delom na cestah, se je vrnil v Brookwood, kamor je prišel pred par meseci, da si pridobi več znanja o raznih socialnih vprašanjih. Njegova največja želja je, kot je pojasnil brookwoodovcem, da napiše svoje vtise, ki jih bo doživel kot jetnik in jih priobči v delavskih časopisih.

Hogan je pravi tip novega proletarca na jugu. Dokler ni prišel v roke Alfred Hoffmanu, je bil po zatrdilu okrajnega prosekutorja iz Mariona "jako nadarjen človek in dober državljan". Delal je pridno po 12 ur na dan in ob nedeljah poučaval šolo v babtistovski cerkvi.... S Hoffmanom sta pričela delati načrte za izboljšanje delovnih razmer in za organiziranje tekstilnih delavcev.

Postal je voditelj unije in bil v zadnji stavki velika pomoč Hoffmanu. Rezultat tega je bil, da je bil obsojen na šest mesecev ječe, katero pa misli porabiti za opazovanje in šolo. Pri veljakih v Marionu je izgubil ugled, ne pa pri delavcih. Enako je z njegovo soprogo, ki je bila pred nekaj tedni izključena iz babtistične cerkve radi svojih unijskih aktivnosti.

Brookwoodovcem je ob povratku pojasnil jetniški sistem države North Caroline. Država oddaja jetnike v najem kontraktorjem, od katerih prejema 50c na dan za posameznika. Večina jetnikov gradi in popravlja ceste. Pri tem delu so uklenjeni v verige, ki so pritrjene na nogah po srednjeveškem načinu. Na verigah so pritrjena težke železne krogle, ki onemogočijo beg. Ta jetniški sistem je pravi simbol civilizacije na jugu.

Nastopijo proti senatorju Simmonsu

High Point, N. C. — Državna federacija North Caroline bo pri prihodnjih volitvah skušala poraziti reakcionarnega senatorja Simmonsa, ki je najvnetejši reprezentant tekstilnih interesov v senatu. Federaciji se je najbolj zameril, ker je preprečil senatno preiskavo tekstilne industrije. Na črni listi je tudi državni delavski tajnik Frank M. Grist. On je gluh za vse pozive, da uvede preiskavo preloma bornih delavskih postav od strani podjetnikov.

Skrpucana češka vlada

Praga, 9. dec. — Dolga vladna kriza v Čehoslovakiji je bila končana te dni, ko so se večinske stranke zedinile, da Fr. Udržal organizira koncentracijsko vlado, v kateri bo devet buržujskih ministrov, šest socialistov in eden nadstrankarski.

Starec umrl v cerkvi

Chicago. — Adam J. Hommelsen, star 77 let, se je zadnjo nedeljo zgrudil mrtev med mašo v katoliški cerkvi sv. Martina na 59. cesti in Princeton ave.

Brookhart pobija ovire zadružništva

Zadružne banke nemogoče v Ameriki; Brookhart se čudi uspehu teh institucij; zahteva spremembe

New York. — (F. P.) — Uspeh nekaterih delavskih zadružnih bank v Ameriki je bil dosežen klub vsem potežkočam od strani ameriške bančne zakonodaje. V tem smislu se je izrazil senator Brookhart iz Iowe, ki je edini zadrugar v kongresu. Govoril je na banketu zadružne kafeterije o ameriškem zadružnem gibanju in v glavnem o ameriškem bančnem sistemu.

Amerika je edina dežela, ki namenoma prepoveduje, oziroma onemogoča ustanavljanje zadružnih bank, pravi Brookhart. Vse ostale naprednejše države so potom zakonodaje naklonjene zadružnim institucijam; le Amerika jih smatra nevarne ter jih izločuje iz svojega gospodarskega življenja.

Ameriške delavske in zadružne banke so zadružne le po imenu. V resnici je njihov ustroj ravnotako kapitalističen kot ostalih privatnih bank. Razlog za to je najti v bančnih zakonih, ki ne dopuščajo uveljavljenja zadružnih bančnih principov. Brookhart ima pred senatom predlogo za amendiranje bančne zakonodaje v toliko, da bi dovoljevala tudi ustanavljanje zadružnih bank.

Govoril je tudi o drugih vprašanjih konzumentov. Rekel je, da konča v flasku 92 odstotkov vseh privatnih bizniških ustanov v Ameriki. Kapitalistično gospodarstvo je primerjal z evropskimi zadružnimi ustanovami, ki so zgrajena na veliko trdnejši podlagi. Zadružni bankroti so v Evropi le redke prikazni, posebno v deželah, kjer je zadružništvo važen gospodarski faktor.

Ameriški farmar prejme za svoje produkte okrog devet milijard dolarjev na leto. Ameriški konzument pa plača za ravno te pridelke okrog 30 milijard dolarjev, kar pomeni, da vzamejo železnice, prekupčevalci in trgovci $2.10 od vsakih treh dolarjev, ki jih potrošimo za jestvine in nekatere druge življenske potrebščine. To je veliko višja proporcija med ceno, ki jo prejme farmar in ceno, ki jo plača ameriški konzument kot pa obstaja v drugih deželah.

Visoke prevozne cene na železnicah, številni prekupčevalci in drage oglaševalne kampanje trgovcev na debelo in na drobno so odgovorne za visoke cene potrebščinam, oziroma za veliko razliko med dolarjem, ki ga prejme farmar in plača konzument. Kljub primeroma ceneni masni produkciji potrebščin, ki se je dosegla s pomočjo strojev in novih sistemov produkcije, cena potrebščinam faktično pleza navzgor.

Brookhart pravi, da bi zadružna distribucija, ki bi bila organizirana na velikem, pomenila odpravo številnih prekupčevalcev in naravno tudi privatne trgovine, kar bi izdatno znižalo cene življenskim potrebščinam. To je tudi razumljivo. Nobena država nima tako dragega distributivnega aparata kot ga ima Amerika, in namesto, da se stroški distribucije nižajo, se na drugi strani pa večajo. Rešitev tega vprašanja je najglavnejši gospodarski problem Amerike.

8 konvencije krojačev

Cleveland. — Konvenciji International Ladies Garment Workers unije je bil predložen načrt izboljšanja upravnega osobja unije. Priporočilo določa, da bodo za poslovalne agente mogli kandidirati le člani, ki imajo potrebno znanje in sposobnosti. V to svrho bi morali narediti poseben izpit.

Marionski stavkarji se trdno drže

Slepo teroriziranje dosegio nasproten učinek; izganjanje iz koč se nadaljuje; naivnost šerifa

Marion, N. C. — (F. P.) — Kljub silnemu teroriziranju stavkarjev in splošni strahovladi je kompanija dosegla ravno nasproten učinek kot si ga je želela. Z brutalnimi nastopi in raznovrstno persekucijo so gospodarji upali, da zdrobijo hrbtenico stavkarjem. Pri tem so propadli popolnoma.

"Nisem nikdar mislil, da bi se vi mogli organizirati; ako bi bil to vedel, bi se ne bil toliko boril proti vam," je naivno pojasnil šerif Adkins, ko se je stavkarjem opravičeval radi svojih brutalnosti. On očividno prihaja do spoznanja, da je napravil največjo zmoto v življenju, ker se je prodal tekstilnim podjetnikom.

Do tega spoznanja je prišel nekoliko pozno, ko so mu stavkarji povedali, da je njegove politične karijere konec in ko mu je postalo jasno, da ga bo obramba obtoženih šerifov stala celoletno plačo, kot se je o tem sam izrazil. Pri tem je dobil zaveznike pri skebih Marion Mfg. kompanije, ki so "darovali" tisoč dolarjev v obrambne svrhe pod pritiskom družbe.

Kompanija je izposlovala sodnijske tiralnice za izgon stavkarjev iz njenih barak. Med drugimi so prizadete tudi mrs. Dora Roberta, mati Will Robertsa, ki je bil umorjen v masakru dne 2. oktobra; mrs. Lilly Morris, katero je šerif Adkins skušal pridobiti na stran kompanije, in mrs. Sophie Hempfield, katere sin je bil ranjen v masakru.

"Jaz ne želim izgnati nobene družine več," se je pritoževal šerif Adkins s svojo karakteristično otročjo praznoto. "Kljub temu ne merem pomagati, ker moram izvesti sodnijski ukaz." Med stavkarji, ki štejejo z družinami vred nad tisoč oseb, ni nobenega omahljivca. K Hoffmanu in njegovim trem obsojenim sodrugom, ki so se nahajali v zaporu, dokler ni unija dobila poroštva, so prihajali stavkarji v trumah.

V pondeljek dne 9. decembra se je pričela obravnava proti osmim pomožnim šerifom, ki so obtoženi umora šestih stavkarjev. Obravnava bo posebno ironična za okrajnega prosekutorja, ker bo moral nastopiti proti obtožencem in na stran stavkarjev, proti katerim se je pri zadnji obravnavi boril. Njemu bodo pomagali odvetniki, ki so zagovarjali Hoffmana in ostale tri voditelje stavke. Obtožence pa bodo branili odvetniki, ki so pri zadnji obravnavi sodelovali z okrajnim prosekutorjem.

Nova delavska zmaga v Avstraliji

Laboritje dobili večino v Victoriji

Melbourne, Avstralija, 9. dec. —Včeraj so bile volitve poslancev v domačo zbornico v državi Victoriji, ki so izpadle sledeče: delavska stranka 30, nacionalisti 17, farmarji 11, progresivci 4 in neodvisni 3 mandate.

Kje je policija, da bi ščitila policijo?

Chicago. — V noči od sobote na nedeljo je bil ukraden policijski avto na oglu Paulina in Wabansia ulice. Ukraden avto je Ford, žolto pobarvan in z velikimi črnimi črkami "Police" na obeh straneh.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Nov. 30-29), poleg vašega imena na naslovni pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da ne vam list ne ustavi.

Žrtev zahvalnosti

Slučaj Johna Janusa, čikaškega brezposelnega delavca, ki je zadnji teden umrl za rano, ko je bil dva dni pred zahvalnim dnevom obstreljen, ker je hotel ukrasti purana iz mesnice z namenom, da nasiti svojih lačnih sedem otrok na zahvalni praznik, je vreden razmišljanja. Ne zaradi Janusa samega. Janus je bil nepoznan revež, kakršnih je na tisoče in tisoče v tej bogati deželi, in njegova družina, ki je zdaj prepuščena sama sebi, da si pomaga kakor si more v tej deželi "robustnega individualizma," je tudi nepoznana.

Slučaj je vreden razmišljanja zaradi razmer, ki so ustvarile Janusa. Namesto njega bi lahko bil jaz, ki to pišem ali ti, ki to čitaš; vsak dan je lahko kak Janus ubit na ta način.

Mislite si ironijo, ko so ljudje pozvani od predsednika republike, da se zahvalijo "nebeškemu očetu" za prejete dobrote v letu. Pozvani so vsi — tudi oni, ki niso prejeli nobenih dobrot. Revni delavec se ne zaveda tega. Na tisoče je takih, ki se ne zavedajo. Na tisoče je Janusov . . . Bedni delavec, ki je brez zaslužka in hraniti mora sedem malih želodcev poleg ženinega in svojega, je pozvan, da se zahvali. On vidi, kako se pripravljajo drugi za ta dan. Običajna zahvala je, da si kupiš tolstega purana, ga spečeš in postaviš na mizo na velikem krožniku. Nato posede družina okoli mize in šepeče zahvalno molitev . . . To je slika, ki je pribita v vseh kapitalističnih in krščanskih listih na prvi strani na Thanksgiving day.

Mislite si zdaj trpko ironijo bednega delavca, ki bi rad zadostil običaju in rad bi nasitil družino pa nima denarja za purana. Kako naj preživi zahvalni dan brez purana? Ne toliko glad, pač pa sramota, da ne bo purana! Sklep je storjen: puran mora biti! Če ga ne more kupiti, ga pa ukrade! Sicer bi bil glad potolažen z mršavim zajcem, govejimi pljuči, starim kruhom ali z jabolkami, ali nak — puran mora biti, baš puran in nič drugega! — In rezultat? Pošten delavec, dasi nezaveden, je slab tat. On tako krade, da ga vsi vidijo in posledica je krogla in smrt.

Čikaški listi so nekoliko o tem meditirali. Rekli so, da bi bil ta slučaj dobra snov za imenitno novelo! Lopovi! Trpka dejstva so najslabša snov. Po mnenju teh listov se dajo taki slučaji odpraviti z miloščino. Pa pozivajo za prispevke v božični dobrodelni sklad. Le prispevajte, hinavci! Vzgajajte nove berače, ki bodo dajali snov za povesti!

Zavedni delavci se ponovno uče iz tega slučaja, da posameznik ne opravi ničesar. Zaveden delavec ne bo šel krast purana, da zadosti bedastemu običaju, temveč bo pomagal, da delavec zavlada nad svojo usodo in razmerami, od katerih je odvisna njegova eksistenca.

Kitajske "armije"

Silno komično je, kako boljševiška poročila slikajo položaj na Kitajskem. Kitajske vojaške čete, ki so jih mandžurski generali poslali na sibirsko mejo, so bile naslikane kot "bande banditov". Zdaj pa, ko so se iste "bande banditov" uprle svojim poveljnikom in začele ropati po kitajskih vaseh, so te čete naslikane kot "rabočaja armija", delavska armada, ki prinaša revolucijo in komunizem Kitajski. V enem dnevu se banditi preleve v revolucionarje in revolucionarji v bandite, ko drugi kitajski general podkupi prvega generala in dobi njegove čete v svojo službo.

Kitajska je še prokleto daleč od socialne revolucije v marksističnem smislu. V zadnjih dvajsetih letih je kitajsko ljudstvo pokazalo, da je absolutno nesposobno za republiko in ustavno, demokratično vlado zapadnjaškega sistema; sposobno je le za hlapčevanje in primitivno življenje, ki je še tisoč let za industrijskim razvojem na zapadu. Kitajska mentaliteta sploh ne more zapopasti moderne znanosti in socialnih idej. Posamezniki že, ali ti so tako redki kot dlaka na žabjem trebuhu.

In končno: kaj je mogoče na Kitajskem socializirati? Lesene pluge in slamnate koške za riž? Kako smešno je vse skupaj! Kitajce bo vzelo še najmanj sto let, predno se orientirajo na zapadno mišljenje in se dvignejo na stopnjo sodobne civilizacije. Medtem bodo politična žoga med domačimi in tujimi tirani.

Glasovi iz naselbin

Smrt aktivnega člana

Collinwood, O. — Kruta smrt je dne 21. novembra pobrala iz naše srede marljivega in naprednega člana ter neumornega delavca na kulturnem polju naše naselbine, John Bostiča, člana društva št. 53 SNPJ. Umrl je na posledicah želodčne operacije, ki je bila izvršena na njem deset dni pred smrtjo.

Pokojni je bil rojen v vasi Gornji Bernik pri Kranju, Gorenjsko. Star je bil 42 let. Njegova pot ni bila posejana z rožicami, kajti ko je bil star 16 let, mu je umrl oče. Mati njegova je umrla pred dvema letoma. Kakor mnogi izmed nas, ki smo bili prisiljeni zapustiti hišo očetovo in oditi po svetu, tako je tudi John šel v petnajstem letu starosti v Ljubljano učiti se kovaške obrti. Ko se je izučil, je veliko potoval po Gornjem Štajerskem in Koroškem. Nekaj časa je delal v Brucku, na Jesenicah in v Gorici. Potem je bil potrjen in odšel je k vojakom. Bil je pri artilerijskem oddelku v Pulju. Ko je odslužil vojake, je odpotoval v Ameriko. To je bilo l. 1912. Prišel je v Cleveland in dobil delo pri New York Central železniški družbi v kovačnici. Takrat je tudi pristopil k International Brotherhood Blacksmith uniji. Leta 1918 se je seznanil s Frances Žagar, doma iz fare Bloke, ter se z njo poročil. Isto leto je pristopil k društvu št. 5 SNPJ in k društvu SSPZ (zadnji čas je bil član društva "Združeni bratje" št. 26). Leta 1916 je prišel k društvu "V boj" št. 53 SNPJ s prestopnim listom. Pri tem društvu je bil vedno med aktivnimi člani. Nekaj časa je bil zapisnikar, l. 1925 pa je bil izvoljen tajnikom. Poslaval je l. 1926 in 1927 in člani se ga danes spominjajo in se pohvalno izražajo o njegovem delu in točnosti, najbolj se ga pa spominja spodaj podpisani.

V tistem času smo imeli na društvenih sejah mnogo viharja radi izrednih naklad, in mnogi se imajo zahvaliti pokojniku, da niso pustili društva. Za časa njegovega tajništva je bil postavljen dom (SDD), kjer je John sodeloval in pomagal. Tako je tudi delal pri proslavi društvene dvajsetletnice, pri ustanovitvi društva "Strugglers" in pri vseh naprednih stvareh. Zadnje čase je bil predsednik društvenega nadzornega odbora in član direktorija Slovenskega delavskega doma. Naše društvo kakor tudi naselbina ga bo pogrešala. Član je bil pri društvu št. 26 SSPZ in pri Sun Insurance Co.

V soboto 21. nov. se je na željo direktorija in drugih rojakov ter prijateljev njegovo truplo prepeljalo v glavno dvorano SDD, da se rojaki zadnjič poslove od njega. Pogrebnik J. Žele je prav lepo okrasil dvorano, v kateri je ležalo pokojnikovo truplo. Na stotine ljudi je prišlo v dvorano po slovo od mrtvega prijatelja. V imenu direktorija mu je govoril poslovitveni govor Joško Pehko in pevsko društvo "Miroslav Vilhar" mu je zapelo žalostinko. V imenu društva "Združenih bratov" je vzel slovo od pokojnika predsednik Fr. Pucelj. Njegovi dragi so se zadnjič poslovili od njega, nakar so krsto zaprli, naložili na vozove številne vence in začel se je sprevod na Euclid pokopališče. Sprevod je bil veličasten; udeležilo se ga je 70 avtomobilov.

Pogreb je bil civilen, kakor je bila pokojnikova poslednja želja, ki jo je izrekel svoji soprogi in jo je ona natančno izpolnila. To naj bi bil vzgled tudi drugim, da izpolnijo tisto, kar si človek želi v življenju. Člani in članice, posnemajte soprogo pokojnika in našo društveno sestro in izpolnite željo vaših dragih, kadar odhajajo od vas.

Pri odprtem grobu je prečital nagrobni govor predsednik društva "V boj". Člani in prijatelji smo se zadnjič poslovili od pokojnika in zemlja je sprejela njegove ostanke v svoje naročje.

Pokojni zapušča žalujočo soprogo, sinčka Johna, hčerko in sestro Frances, v stari domovini pa štiri brate. Za njim žaluje društvo "V boj" ter številni prijatelji in znanci. Počivaj sladko, dragi brat in prijatelj. Zavedamo se, da smo s teboj mnogo izgubili, a tolažimo se s tem, da tvoje delo ni bilo zaman.

Frank Barbič.

Slovenski dom

Milwaukee, Wis. — Prvega decembra je minilo dva meseca, odkar se je pričelo z drugo kampanjo za pridobivanje novih delničarjev za Slovenski dom. Družba je pridobila v teh dveh mesecih 96 novih članov, ki so kupili 142 delnic. Zasluga za to gre sledečim prodajalcem delnic, ki so pridobili kot sledi: Antonija Čertvežnik 28, Matija Kovačič 24, Joe Štampfelj 20, Joe Evanich 12, Louis Rozman 10, Anton Vidmar 9, Joe Matoh 9, Antonija Vičič 9, Valentin Medle 6, Lovro Perko 7, Alvin Gloyeck 2, John Shartz 2, John Wolgemuth 1, Amalij Moynik 1, Frank Schuler 1 in Gabriel Pahor 1.

Čimvečje postaja število sotrudnikov za to naše delo, tem hitrejše napredujemo. Z velikim zadoščenjem opazujemo, kako se stopnjema pridružujejo brez izjeme vsi, ki morejo in količkaj čutijo z narodom. Prihajamo do spoznanja, da je čas prišel, ko je vendar treba z enim velikim delom pokazati naprednost, složnost in bratstvo. Druga največja po številu slovenska kolonija v Ameriki je milwaukška, zato naj ne bo nikogar sram, ki pomaga, da kot taka pokaže svetu, da nismo veliki samo po številu, ampak tudi po delih in narodni zavesti.

Prireditev Ženskega pevskega kluba "Zarja" v prid Domu je prinesla $60.23 v blagajno. Prav težko je članicam, ker jih je pomota v datumu prikrajšala za $40. Plačati so morale dvojno najemnino od dvorane. Njim gre vseeno za to njih požrtvovalno delo priznanje in hvala.

December je čas glavnih letnih sej in raznih volitev. Razposlali smo na društva, ki so delničarji Doma, pozive, da izvolijo na teh sejah tudi zastopnike za Slovenski dom za leto 1930. To bo leto polno dela, skrbi in načrtov in najbrž tudi pričetek zidave. Odvisno je vse, kakšen direktorij in odbor bo izvoljen. Apeliramo na članstvo teh društev, da izvoli v zastopstvo ljudi, ki se ne bodo strašili dela. Izkušnje pokazujejo, da samo z besedičenjem in naslajanjem se ne da dosti ali celo nič doseči. Ako bo direktorij marljiv v letu 1930, se bo z lahkoto postavilo še ostale 3 vogale Slovenskemu domu, ki sedaj še manjkajo.

Za izredno veliko prireditev Slov. doma, ki se vrši 15. t. m. v S. S. dvorani, se pridno vrše priprave. Vstopnic se je prodalo že veliko število. G. Svetozar Banovec je že sestavil skupaj lep šopek pesmi, o katerih ve, da jih naši ljudje najbolj ljubijo. Spoznal je to na svoji širni ameriški turneji. Kako vsepovsod sprejemajo njegove pesmi, o tem ni potrebno še posebej poudarjati, kajti to se dovolj jasno zrcali iz dopisov iz raznih naselbin. Zato 15. decembra vsi v dvorano, kjer se bo ob 2:30 popoldne pričel Banovčev koncert in zvečer ob 7:30 pa tridejanka "Namišljeni bolnik," ki je polna humorja.—**Jos. Matoh**, tajnik.

Društvene aktivnosti

West Allis, Wis. — V kratkem bo zaključeno to leto in s tem naša jubilejna kampanja. Tudi naše društvo beleži napredek v tej kampanji; pomnožilo se je članstvo v ml. oddelku, v članskem pa smo dosegle zopet stotino. Seveda to ni ravno najboljše za tako veliko slovensko naselbino kot je tukaj; o vzrokih in zaprekah, ki se stavijo v napotje ženskim društvom, bom izrazila svoje mnenje enkrat prihodnjič. Upoštevajoč vse to, smo lahko zadovoljne in ponosne na naš napredek, ki smo ga dosegle v tej kampanji, to nam daje pogum še za nadaljno aktivnost na društvenem polju.

Omeniti moram tudi, da je bila zadnja seja zelo številno obiskana, kar je razveseljivo poročilo in znak, da se članice zanimajo za društvene zadeve, za naše skupne interese. Sploh so bile vse seje precej dobro obiskane, kar znači, da je ženstvo pripravljeno sodelovati v socializiranju splošnih delavskih problemov, da z razumno zavednostjo lahko veliko koristi v razrednem boju za odpravo sedanjega izkoriščevalnega družabnega sistema.

Na zadnji seji je veselični odbor podal jako razveseljivo poročilo o izpadu naše zadnje društvene veselice, ki se je vršila dne 13. okt. Čisti dobiček je dosegel dve stotini, kar je presenetljiva finančna opora društveni blagajni in pomnožena moč društvene aktivnosti. Za uspeh zasluži vse priznanje veselični odbor in vsi, ki so nas počastili s posetom; vsem izrekam v imenu društva najlepšo zahvalo!

Sklep zadnje seje je bil, da društvo priredi v mesecu januarju domačo zabavo. Kdaj ravno, bo pravočasno objavljeno v listu; za danes želim občinstvu le namigniti, da bo domača zabava nekaj posebnega, da bodo članice "Venere" porabile takrat svoje najboljše kuharske umetnosti in vas uljudno postregle z dobrinami. Vabimo vas že sedaj, da nas posetite v polnem številu.

Vabim vse članice "Venere", da se gotovo udeleže prihodnje seje. Podan bo natančni program o prireditvi domače zabave in podano bo podrobno poročilo o delovanju društva v tem letu ter napredek istega. Poleg tega bo ta seja tudi glavna, torej volitev društvenega odbora za prihodnje leto, zato je vaša udeležba neobhodno potrebna, da napravimo volitev temeljito trdno, da nam ne bo treba časa tratiti pozneje s ponavljanjem iste.

V upi, da se enkrat na seji vse vidimo in spoznamo, vas prijazno pozdravljam—

Christina Moseley, preds.

Poročilo zastopnika

Farrell, Pa. — Zadnjič sem poročal, da sem moral prekiniti moje potovanje, ker sem bil nenagloma zbolel. K bolezni je veliko pripomoglo nestanovitno vreme, ki na starega človeka neugodno vpliva. Zdaj, ko se mi je zdravje nekoliko zboljšalo, bom spet nadaljeval s potovanjem po naselbinah.

Čital sem dopis v Prosveti, ki ga je poslal A. J. iz Clevelanda, v katerem pravi, da sem se mu zasmilil, ko sva se srečala v Johnstownu in sem jaz pravil svoje doživljaje. Žal, da ni svojega usmiljenja dokazal z dejanji kar najbolj upoštevam. Jaz čislam društvene tajnike, ki so zastopniki lista, vendar pa mi prepuste agitacijo za list in mi pri delu celo pomagajo, da si tako oskrbim sredstva za borni obstanek. V Johnstownu so mi štirje tajniki ponovili naročnino na list, kakor tudi gl. podpredsednik br. A. Vidrich, ki mi je vrhu naročnine dal še 20c nagrade. Na take dobrohotne ljudi nisem naletel le v Johnstownu, pač pa tudi po drugih naselbinah. Ljudje se usmiljo starega pohabljenca in mu gredo na roke v vseh ozirih. Br. A. J. je bilo znano iz mojih poročil v listu, da obiskujem naselbine po Penni, a je kljub temu tudi on prišel tja.

Vsem mojim prijateljem se zahvaljujem za naklonjenost, ki ste mi jo izkazali pri mojem poslu.—**Anton Zidanšek.**

Društevna in klubova veselica

Bridgeport, Ohio.—Kar se tiče delavskih razmer so zelo slabe. V okolici so zaprli več premogorovov in drugi obratujejo s polovičnim časom in še manj. Ravno tako je s tukajšnjimi jeklarnami. Obljube, da, ako so nizke plače, je stalno delo, se pokazujejo v pravi luči. To bi bilo nemogoče tudi, ako bi premogarji delali še polovico ceneje. Kakor se vidi, bodo plače šle še doli, in to toliko časa, da bo prišlo do panike. Kakšen bo izid, je vprašanje. Brez strokovne, posebno pa politične organizacije, ne bo nič.

Delavec bi se moral zanimati za politiko, oziroma dobro stranko, to je soc. stranko, slovenski delavec pa za delavske liste kot sta Prosveta in Proletarec. To sta edina prava delavska lista. Po navodilu teh listov, cilju in geslu se more človek dosti naučiti. Seveda, ako jih ne čita, potem ne pomaga nič. Bratje in sodrugi delavci, vzemimo si za geslo za l. 1930, da morala biti Prosveta in Proletarec v vsaki slovenski hiši. S tem bomo napravili največji korak k napredku.

Tukajšnje društvo št. 13 SNPJ in soc. klub št. 11 bosta imela skupno priredbo dne 28. dec., začetek točno ob 7. zvečer. Priredba bo vsebovala igro "Sovražnik žensk" in deklamacijo "Bread Line and Labor;" proizvajala se bo na gosli delavska himna "Marseljeza." Ker hočejo ustreči mladim in starim, bo v ta namen dvoje vrste godba: za stare harmonika, za mladino orkester društva št. 13 SNPJ. Zabave bo dosti in vse to za vstopnino moški 50c, ženske 25c, otroci do 12. leta 10c. Vabimo vse rojake tudi iz bližnje okolice, da se te prireditve udeleže in žal ne bo nobenemu, zakar bo preskrbel veselični odbor in igralci. Torej vsi na plan 28. dec. v dvorano na Boydsvillu.

Jos. Snoy.

Slovenske pesmi po radiu

Thomas, W. Va. — Član sem SNPJ kakor tudi naročnik na Prosveto že več let in zelo rad čitam novice, ki jih prinaša. Pred kratkim sem čital, da bo radiopostaja WJAY v Clevelandu imela slovenski program začenši s 1. decembrom, za katerega se zelo zanimam. Na naznanjeni datum sem se obrnil na vse clevelandske radiopostaje, a programa, žal, nisem slišal. Dobil sem zvezo s postajami WHK, WEAR in WTAM, ne pa z WJAY. Šel sem k sosedu, a tudi tam nisem mogel dobiti zveze s to postajo. Ker je veliko Slovencev po raznih naselbinah, ki bi radi slišali slovenski program, bi bilo dobro, da bi o tem kaj več poročali naši rojaki iz Clevelanda.—**Blaž Pausek.**

(Kratko poročilo o slovenski uri na radiopostaji WJAY je bilo objavljeno v Prosveti 6. dec. pod naslovom "Domač drobiž." —Ured.)

Kratka krila

Nokomis, Ill. — Pred kratkim sem čitala v Prosveti dopis o kratkih krilih; tudi jaz se strinjam z izvajanjem dopisnika. Bogatinke si lahko izbirajo modo po svojem okusu vsak dan, delavke pa ne zmorejo tega, ker jim denarja primanjkuje še za kratke kiklje. Tudi so kratka krila bolj komodna kot so bila dolga pred leti, s katerimi so ženske pometale cestni prah. Nič ni hudega in pregrešnega, ako delavska dekleta nosijo moderne obleke, ako si jih morejo privoščiti.

Za ženske je potrebno, da čitajo delavske liste kot sta Prosveta in Proletarec, iz katerih se lahko mnogo nauče. Ako bodo to storile, jih ne bodo zavajali izkoriščevalci, ki jim narekujejo, kako se morajo nositi in oblačiti.—**Louiza Plahutnik.**

Smrtna nesreča člana

Oak Creek, Colo. — Dne 12. novembra se je v premogovniku smrtno ponesrečil Paul Suvada, član društva št. 502 SNPJ. Prišel je med dva vozička, ki sta ga tako stisnila, da je par ur poznejе za poškodbami umrl v bolnišnici.

Pogreb pokojnika se je vršil 14. nov. na Oak Creek pokopališču. Društvo mu je podarilo lep venec v zadnji pozdrav. Hvala vsem, ki so pokojnika spremili k zadnjemu počitku in tolažili ostale v urah žalosti.

Pokojni zapušča tukaj žalujočo soprogo Katarino, sina in dve hčeri.—**Poročevalec.**

Družinska tragedija.

Barberton, O. — Dne 21. novembra je rojak Joe Škraba ustrelil svojo ženo. Oddal je na njo dve krogli iz samokresa in je bila takoj mrtva. Škraba si je potem poslal kroglo v glavo in so ga morali odpeljati v mestno bolnišnico. Rana ni bila smrtna in mislim, da bo okreval.

Pred par leti je Škrabu umrla prva žena, nakar se je pretečeno spomlad zopet poročil. Vzrok tragedije je bila ljubosumnost. Škraba ima pet otrok, za katere sedaj skrbe njegovi sorodniki. Škraba je doma iz Maten pri Igu.—**Poročevalec.**

LISTNICA UREDNIŠTVA

J. G., Chicago: V zadevi se obrnite na mestnega klerka, County Building, Chicago, kjer boste dobili potrebne informacije.

E. Gautier:

Influenca pri urah

Nad dve sto let, kar je angleški ur
Sully dognal, da je bližina magnetov ura
varna. Takrat je bila to laboratorijska
mivost, kajti oba predmeta sta se redko
vala. Danes pa, ko je rusalka Elektrik
strična Magnetizmu, preplavila mesta
bliža že kmetom, nas venomer oblega in
ja, stalno se kopljemo v njenih izlivih, s
rimi je ozračje nasičeno. Nezgoda bo tor
pogosta in črnogledci se vprašujejo, ali
bo v kratkem zopet zatekati k solnčnim
Zoprna reč ob oblačnem vremenu za lju
ne bi radi vlaka zamudili. Ali se je izp
časomerstvo dotirati do tolikšne popolnos
moremo upoštevati tisočinko sekunde
smo s tem zagazili v tolikšno zagato?

Valovi, ki neprestano križarijo po
stranstvu, sicer doslej še niso resno groz
odvisnosti našega žepka pri telovnikih.
kdo ve, kakšna presenečenja nam hrani
va menjavost energije? Za zdaj imamo
delavcev, ki ne vedo, kaj bi. Ker žive m
nami in izmeničnimi tokovi, se jim ure to
ustavijo ali pa drdrajo. Nepoklicnim bi
val, naj puste svoje ure v oblačilnici,
vstopijo v veličastno tvornico, kjer se m
kilovati. Bistveni deli naših časomerov so
reč iz lahnih jeklenih sestavin, ki so zlas
vzetne za magnetske vplive. Samo dih
se omagnetijo, se zlepijo ter odpovedo sl
S časovniki je pa tako ko z ljudmi
začno noreti, jih težko privesti nazaj k p
Vem sicer za preprečilo: dokler si v op
območju, vrti ter obračaj uro na vse p
svojem žepu. Magnetizirala se bo kajpal
v vseh mogočih, nasprotnih smereh, ki se
brškone uničile. Vendar to sredstvo
služiti samo nepoklicnim osebam, slučajn
setnikom. Zaposlenci v tvornicah pa te
zmorejo, ker imajo drugega posla. Zate
so izumili posebne stroje, ki vrše to pop
Zmešano uro lahko pošlješ na razmagnet
lečenje. Vse to pa je seveda le pomoč
skrajno silo.

Pametna rešitev bi bila menda v u
ljanju nemagnetnih kovin ali zlitin. Go
vala je precej dolgo v urarstvu. Dovrše
vendar še ni. Kajti nekega kolesja, g
vzmeti si ni moči drugače misliti kot iz
Tedaj so si hoteli izposoditi pri lordu K
zaščitno napravo, kakršno je iznašel za
nometer: "dušo" pri uri obdati z oklep
mehkega železa, nepropustnega za elekt
gnetski tok. Nesreča pa je v tem, da bi
nositi predebele "čebule" s seboj. Konec
tankih, damskih, zapestnih uric.

A prvaki časomerstva se ne dado ka
spraviti v koš. Izmislili so si, da bi ok
mehkega železa nadomestili z lahno školj
rejeno iz svojevrstnih zlitin (permaks, p
loy, mumetal), ki se ne morejo magneti
Ravnalni udi sami so takisto imuniziran
magnetiziranju, to pa že po svoji stru
krog nihalca je iz medovine ali slične
zavojica pa iz "elinvara", čigar vrline so
Tako sestavljena ura, pa bila zaprta v zla
len niklast ali srebrn pokrov ali ne, da bo
prebivati v najjačjem magnetnem obmod
da bi se ji v glavi zvrtelo: Ko je iznašel el
magnet, veliki Ampere pač ni slutil, da
pravil toliko preglavice urarjem. Bil j
raztresen!

POVPREČNA ŽIVLJENSKA DOB

Med ljudstvom je vkoreninjeno z
naziranje, da je človeški rod vedno sla
telesu in da je povprečna doba človeškeg
ljenja vedno krajša. Opozoriti je gled
trditve na okoliščino, da muzeji velikih
hranijo oklepe najmočnejših srednjeveš
tezov, ki pa so današnjim povprečnim z
nom navadno veliko premajhni, dasi so
tezi oblačili nad debelo raševinasto oblek
di maratonski tekač je Atencem oznanil
go in se zgrudil mrtev, danes pa vsak
tekač potolče Maratonca ter ostane živ in
Glede starostne dobe, ki jo človeški rod
ga, je razmerje v moderni dobi takisto
ugodnejše nego je bilo preje, ko so voj
kota, kužne bolezni in nesposobni kirurg
hovito redčili vrste človeštva. Nemški st
ki, ki so obdelali obširen materijal od l.
pa do l. 1928., so dognali, da se je povp
starost človeka v zadnjih petdesetih let
daljšala za celih dvajset let. Za Nemčijo
jo v tem pogledu naslednje številke: od l.
— 1880. je bila človeška starost povpreč
let in pol; v nadaljnih dveh desetletjih
dvignila na 37.2, oziroma na 40.6 let. V
desetletju tekočega veka je znašala že ce
let.

Ameriško življenje

51.

Največji zločinci

Pred sodiščem v Sault Sainte Mar
dva zločinca čakala na obtožbo. Prvi
Noah Bailey, ki je ubil Jamesa Custi
Umor je izvršil na ta način, da ga je n
udaril s puškinim kopitom po glavi in na
je zdrobil glavo s sekirico. Porota ga j
znala krivim in zdaj čaka obsodbe.

"Dve leti in šest mesecev zapora v d
jetnišnici!" se je glasila obsodba.

Drugi je bil Perry Gish, ki je kul
prodajal žganje. Njega je tudi porota
znala krivim in čakal je obsodbe.

"Sedem let in šest mesecev zapora!"
glasila obsodba . . .

Vesti iz Jugoslavije

UNIV. PROFESOR PRED DRŽAVNIM SODIŠČEM

(Izvirno.)

Beograd, 19. nov. 1929.

Beograjski univerzitetni profesor dr. Dragoljub Jovanovič je obtožen propagande, ki teži za spremembo sedanjega političnega in socialnega položaja v državi Jugoslaviji. Obtožen je radi svojega predavanja, ki ga je predaval akademikom v dijaškem društvu "Progres" pod naslovom "Psihologija naših kmetov v raznih krajih države." Dr. Dragoljub Jovanovič, voditelj levice zemljoradniške stranke v Srbiji, stranke, ki je bila vedno v opoziciji, je v svojem predavanju govoril tudi o položaju, ki je nastal po 6. januarju ter kritiral sedanji režim. Kaj da je govoril, ne poročajo, ker so vsa poročila uradna od vladnega presbiroja "Avale," ki tega ne sme, ne mara poročati. Govoril je pač tako, da ga je oblast prijela po čl. 3 in 4 Zakona o zaščiti države ter je prišel pred izredno Državno sodišče v Beogradu. Aretirali ga niso ter se v svobode zagovarja. Že pred mesecem se je vršila razprava, ki je bila preložena, ker je bilo treba še nekaj preiskati.

Včeraj in danes se je ta razprava nadaljevala. Predsednik sodišča je pozval dr. Jovanovića, naj razloži svoje predavanje, kar je dr. Jovanovič tudi storil. Dejal je, da je njegovo predavanje bilo strogo znanstvenega značaja, da je njegov nazor o vseh problemih sad dolgoletnih studij na licu mesta in da je le risal psihologijo šumadinskega-srbskega in zagorskega-hrvatskega kmeta. Obtožnica mu očita, da je komunist, da je bil voditelj zemljoradniške stranke, da je bil v opoziciji in silno blizu komunistov. Tudi kot urednik časopisa "Rad" (Delo) je Jovanović pokazal svoj protidržavni značaj. To Jovanovič zanika in pravi, da ni bil in ni komunist.

Sodišče je zaslišalo razne priče, organe policijskih oblasti, ki so vsi bremenili obtoženca.

Danes je govoril branilec obtoženca, zavračal posamezne očitke obtožnice, nakar je bila razprava opoldne prekinjena in bo nadaljevala jutri.

Pred istim sodiščem je bil pred kratkim obsojen neki zdravnik dr. Simič iz sarajevskih tovarn lilidže na 10 let ječe, ker je žalil kralja in predsednika vlade. Deset let . . .

Istočasno se je vršila in zaključila v Beogradu pred Državnim svetom razprava proti 7 visokim uradnikom ministrstva za gozdove, ki so bili obtoženi mnogih zlorab svojega položaja. Med njimi so bili obtoženi dr. Lujo Adamovič, pomočnik ministra za šume in rude, Miodrag Stamenković, generalni direktor v pokoju, Ilič Slavoljub, načelnik v ministrstvu in drugi . . . Vsi so bili obsojeni z znižanjem plače za eno leto, ukinjeno jim je troje let za napredovanje, odvzete so bile zaterim pokojnine. Obtoženi so bili pa velikega dejanja zlorab svojega uradnega položaja.

Ustreljen v prepiru

Ljubljana, 19. nov. 1929.

Tudi noči od nedelje na ponedeljek je bil v Mirni na Dolenjskem ustreljen Rugelj Franc, star blizu 40 let star. Poškodovan ni še podlegel in bo mogoče okreval, če se mu ne zastrupi rana.

Nedelja, zvečer — tedaj se polnijo vaške krčme in v veselju vinskega opoja kramljajo ljudje in gruntarji, pijejo, pa včasi preveč napijejo in poprejo vroči, nagle jeze, pretepajo se in s psovkami odhajajo domov. — V Mirni je bilo tako tudi. Po zavžitem alkoholu so začeli prepirati in niso odnehali, ko so se po polnoči odpravili domov. Sredi vasi so se na glas zmerjali in prepirali, sam ne vemo zakaj. Glavna nasprotnika sta si bila kakih 35 let stari posestnik Janez Janežič in par let starejši krojač Franc Rugelj. Janežič je bil dopoldan še na lovu in se še ni nič oglasil domov, zato je imel še puško, lovsko puško, dočim je bil Rugelj brez vsakega orožja. Bil pa je zavoljo precej močan in drzen, tako da je Janežič s puško vred bežal pred njim. Da bi Ruglja preplašil je ustrelil iz puške, samo enkrat in v zrak. Zaleglo menda ni, še je bilo slišati po vasi prepiranje in prerekanje, dokler ni na drugem koncu kmalu nato padel strel, ki pa ni bil oddan v zrak. Na verandi neke hiše je obležal ranjen od šiber Franc Rugelj. Iz lovske puške je nanj ustrelil Janežič. Kaki dve tretjini šiber se je zarilo v ograjo verande, kakih sedem osem pa se jih je zarilo Ruglju v trebus.

Ruglja so prenesli na njegov bližnji dom, kamor je še tekom noči dospel zdravnik iz Trebnjega. Nudil mu je takoj vso pomoč, konstatiral, da so rane življensko-nevarne in da je Rugljevo stanje brezupno. Janežič sam je obstal po strelu kot okamenel na verandi. Ko sta prišla krog pol petih zjutraj dva orožnika iz Trebnjega ponj, sta ga našla še vedno na verandi, kjer je sedel v kotu na tleh. Priznal je takoj, da je ustrelil v Ruglja, zagovarjal pa se je, da mu je Rugelj pretil, da ga ubije in je zato on sam streljal v silobranu.

Uradnik v izvrševanju službe ubit

Beograd, 21. nov. 1929.

Tiskovni urad "Avala" poroča: Na prošnjo agrarnih interesentov iz občin Beodra in Dragutinova je ministrstvo agrarne reforme že lani odobrilo, da se v omenjenih dveh občinah na velikih posestvih Andora Karačonija izvrši revizija agrarnih odnošajev. Ker je razdelitev v tem ministrstvu že izvršena, je odredil bivši agrarni urad v Velikem Bečkereku, da se 8. t. m. in naslednje dni izvrši razdelitev agrarnega zemljišča in da se agrarnim interesentom izroči v dejansko posest. Odposlanec agrarnega urada Stefan Teodorović, ki je izvrševal razdelitev, je ugotovil, da je neka parcela na tem posestvu, velika tri orale, zasedena po nekem Pajiču, ki si jo je brez odobritve agrarnega oblastva samovoljno prilastil. Pajič je trgovec in je baje to parcelo kupil, a brez znanja in dovoljenja ministrstva za agrarno reformo in ministrstva za poljedelstvo.

Včeraj 19 t. m., ko je prišla vrsta na to parcelo, sta zahtevala Pajičeva dva sinova od agrarnega odposlanca Teodorovića, da ju vpiše kot lastnika v zemljiško knjigo. Tega Teodorović na podlagi obstoječih zakonov ni mogel storiti, temveč jima je svetoval, naj se pritožita na nadrejeno jima oblast. Niso znane še podrobnosti, kako je prišlo do napada, ugotovljeno je le, da sta oba Pajičeva sinova napadla Teodorovića, ko je ta sedel v voz, in da je eden bratov držal konje za uzdo, drugi pa ga je napadel in mu z nožem prerezal aorto, da je Teodorović na mestu izdihnil. Proti ubijalcema je uveden sodni postopek, truplo pa so prepeljali v Veliki Bečkerek. Ker je podlegel Teodorović v izvrševanju svoje službe, se bo vršil njegov pogreb na državne stroške.

Ameriška pisma kradel — v Zagrebu

Uprava pošte in telegrafa v Zagrebu je delj časa prejemala pritožbe in ovadbe, da se mnogo ameriških pisem izgubi, in da je na pošti gotovo kaj uslužbencev, ki odpirajo pisma iz inozemstva ter pobirajo iz njih morebitne priloge v bankovcih. V teh pismih so prizadeti tudi naravnost označevali nekatere poštne uslužbence, ki naj bi bilo treba paziti nanje. Tako so osumničili tudi ruskega begunca Petra Lukasijeviča, ki je bil nameščen kot dnevničar pri zagrebški pošti II. Spočetka je ravnateljstvo naročilo celo temu Lukasijeviču, naj pazi na to, kdo da odpira pisma. Tako je bil postavljen za paznika nad osebami, ki so bile osumljene tatvin. Sprva so bili njegovi nadzori brez rezultata. Ovadbe na druge osebe so bile zelo nejasne. Nazadnje pa je padel sum na Lukasijeviča samega. Da se ugotovi krivda, je bilo potrebno izvršiti nekaj fiktivnih pošiljk, ki so šle skozi njegove roke. To je bilo storjeno za to, da bi spoznali, ali odpira on ali ne. Tako se je zagrebška pošta domenila z ljubljansko pošto, ki je poslala na zagrebško pošto fingirano denarno pismo, ki bi moralo iti skozi Lukasijeviče roke. Lukasijevič si je res prisvojil pismo. Sum je bil utemljen in dokazan, zato so Lukasijeviča aretirali. Preiskava bo dognala, koliko je bil vdeležen Lukasijevič teh tatvin raznih vrednostnih pisem.

Prav tako poročajo iz Novega Sada o aretaciji poštne raznašalke Filipine Herti. Prijeli so jo, ker je iz nekega ameriškega pisma vzela ček, glaseč se na **30.000 dolarjev**, naslovljen na Kristino Tot. Ker obstoja radi tega sum, da je take nepoštenosti delala že delj časa, se je uvedla proti njej obširna preiskava.

Skala ga je ubila....

Ljubljana, 21. nov. 1929.

V Dovjah je spet neizprosna usoda ugrabila enega dovških fantov. Skala s stene je padla nekemu fantu na glavo ter mu prebila lobanjo, da je takoj podlegel.

Pretekli ponedeljek 18. t. m. so se odpravili Pavel Lotrič, Ivan Jamar in Miha Košir, vsi iz Dovjega, spravljat les iz gorskega potoka Mlince. Pod visoko in krušljivo steno Vrhica so vlačili hlode iz potoka. Delo je bilo opasno, zlasti, ker se je stena večkrat že krušila in spuščala skale v dolino. Tudi topot se je radi obilega dežja in celo snega pričela stena krušiti in navzdol so padali veliki kupi peska in manjše ter večje skale. Omenjeni trije so vlekli pravkar velik hlod iz vode, ko se je s skale utrgala kakih 10 kg težka skala ter priletela z vso silo Mihaelu Koširju prav na glavo. Kakor posekan se je zgrudil Košir na tla, skala mu je bila prebila lobanjo, da so možgani izstopili in je bila vsaka pomoč zaman.

Tragično preminuli fant je bil star 27 let ter je prav pred kratkim prevzel gospodarstvo na svojem posestvu ter si je priden kakor je bil ustvarjal svojo posest. Usoda je hotela drugače. Od domače trde stene se je odkrušila kamenita grude naše zemlje ter ubila enega svojih sinov in obdelovalcev.

K mariborski letalski nesreči.

Poročali smo o letalski nesreči v Mariboru ter o obeh ranjencih, dr. Šestanu in nemškemu pilotu Muellerju. Poročali smo potem tudi, da so morali Muellerju obe nogi amputirati. Ta vest pa je bila preuranjena. Res so sprva nameravali takoj odrezati obe nogi, kar se pa ni zgodilo, ker niso nastopile komplikacije.

Zdaj sta prišla ranjenca obiskat zagrebška špecijalista dr. Radovič in dr. Budisavljevič, ki sta ugotovila, da se stanje zboljšuje, a pri Muellerju je opaziti porast temperature. Amputacije že niso bile potrebna.

Pismo rudarja iz Francije

Cenjeno uredništvo! Dovolite nekoliko vrstic o našem tukajšnjem življenju. Živimo v naši novi domovini pod zemljo, kakor pri vas v Trbovljah, vendar v toliko bolje, da vsaj pošteno živimo. Delamo sicer tudi tukaj trdo, vendar nas ne priganjajo pri vsakem koraku razni predkopači (Vorhauerji)), kakor so navajeni pri vas. Delami večinoma z vrtalnimi stroji (Bohrhammerji) in s takozvanimi "pikerji", čisto majhnimi vrtači, tako, da nam ni treba dosti s krampi kopati. Jame so suhe in ne preveč vroče. Imamo moderno, higijenično rudniško kopališče, kjer pa tega ni, ima pa vsak doma kopalnico. Rudarska stanovanja so udobna; vsaka družina ima tri sobe, kuhinjo, klet in kopalnico, poleg tega pa še svoj vrtič. Vsa stanovanja imajo eletrično razsvetljavo. Najemnina znaša 20 frankov mesečno. Iz navedenega je razvidno, da priznavajo v Franciji tudi rudarja človekom in mu skušajo težko življenje napraviti znosnim, ne pa kakor naši kapitalisti, ki izmozgavajo človeka do zadnje kapije krvi in ga potem kot izžeto citrono vržejo na cesto. Zaslužek je tukaj še precej dober, vsekakor pa boljši kot v Jugoslaviji. Novinci zaslužijo do največ 40 frankov, mi izurjeni rudarji pa preko 40 frankov. Živež je pa tukaj cenejši kakor v Sloveniji. — V kulturnem pogledu smo še bolj šibki, vendar nekaj že imamo. Imamo šahovski in športni klub in pa Slovensko podporno društvo "Prostost". Seveda ne manjka tudi društva sv. Barbare —!

Prosim, da oprostite mojemu priprostemu izrazu, prihodnjič bom še kaj več poročal.

(Iz "D. P.")

Vesti iz Primorja

Na dunajski univerzi je promoviral za doktorja medicine Vladislav Kerže iz Trsta.

V tržaški luki je bilo v oktobru skupnega prometa 4,610.483 kvintalov, v lanskem oktobru 5,192.225. Torej je bilo letos manj prometa za 681.742 kvintalov. Promet v Benetkah stalno narašča od meseca do meseca.

Z velikima, modernima ladjama "Vulcania" in "Saturnia" je imela družba Casulich drage neprilike. Genoveška tvrdka Ansaldo je dala za ogrodje ladij slab materijal in ga je moral Cosulich kmalu izmenjati. Sedaj je prišlo do poravnave med njima. Plovna družba Cosulich je vtrpela ogromne izgube, ker so ladje začele prometovati mnogo kasneje. Ladji sta bili naročeni v času, ko je bila vrednost lire majhna, plačani pa sta bili pozneje z dragimi lirami po vstalitvi valute. Vrednost vseh Cosulichevih ladij, zlasti "Vulcanije" in "Saturnije", je po vstalitvi lire padla za okoli 80 milijonov lir.

Izboljševalna dela v dolini reke Mirne v Istriji so se pričela. Zaposlitve bo za številne delavske skupine. Pričela so se tudi nadaljna dela v rečki dolini, kjer je enako potreba mnogo delavcev. Seveda bo na obeh straneh domačinov le malo.

Po občini Barban v Istriji dela kmetovalcem veliko škodo svinjska bolezen "vrbanac". V selu Vadrišu je poginilo 25 svinj od 28. Tudi kokoši uničuje neka čudna bolezen.

Na gornjem Krasu je dalo žito letos srednje dober pridelek. Krompir je obrodil prav dobro. Tudi z vinsko letino so zadovoljni. Cena teranu je 2.20 do 2.60. Prave kupčije pa ni. Sadja ni skoro nič. Sena je bilo malo, otave skoro nič. Cena živini se določa na sejmih. Mleko prodajajo po 70 do 80 stotink za liter, maslo gre po 16 lir. Splošni gospodarski položaj na gornjem Krasu je slabši od lanskega, ker imajo kmetovalci vedno več izdatkov kot dohodkov. Izseljevanje v južno Ameriko narašča. Slično je tudi na spodnjem Krasu.

Knjige goriške Mohorjeve družbe so izšle. Udje dobijo: Koledar za leto 1930; "Naši paglavci", črtice iz beneškoslovenskega pogorja, spisal Ivan Trinko; "Quo vadis"?, spisal H. Sienkiewicz, prevedel dr. Joža Glonar, II. knjiga; "Travništvo", spisal kmetijski inženjer Josip Rustja. V knjigarnah stanejo knjige L. 8. Tajništvo družbe je v Gorici, Via Orzoni 36 A.

Nova vojašnica v Crnemvrhu ob meji je dozidana. Dokončano je tudi šolsko poslopje v Zadlogu. Veliko so pripomogli občinarji z roboto.

S čipkarstvom v Idriji gre vedno slabše. Zato pa odhajajo idrijska dekleta v precejšnjem številu služit v razna italijanska mesta, kjer jih radi sprejemajo, ker so pridne in vestne služkinje. Trgovina z idrijskimi čipkami je docela neurejena. Položaj izkoriščajo italijanski špekulantje.

Jesenska setev na Goriškem je izvršena. Še nikdar ni bilo v goriški pokrajini posejane toliko pšenice kot letos. Sploh se opaža, da sejejo kmetovalci od leta do leta več pšenice.

Vinska letina v Istri je letos skoro povsodi dobra. Vino ima 11 do 13 stopinj alkohola. Ali kaj pomaga, ko ni kupcev in ko se uvaža v mesta vino iz starih provinc! Cena istrskemu vinu je tako nizka, da se bodo vinogradniku slabo izplačali stroški in trud.

V Solkanu je bilo pred vojno par sto mizarskih delavnic, sedaj jih ni niti dvajset. Solkanci se izseljujejo. V neki gostilni v Buenos Airesu se je sešlo neki večer slučajno 75 Solkancev. Teden za tednom se vkrcavajo solkanske skupine za pot v Ameriko.

Na Tolminskem so pridelali letos precej pšenice in koruze, ajde malo, sadje ni za nič. Cena živini pada. Sena je bilo le srednji pridelek. Cena drv je poskočila. Zato bodo nekateri sekali, da kaj zaslužijo. Gozdovi so med vojno in po vojni že grozno trpeli! Dela ni, zemlje je premalo, ljudje mislijo vedno bolj na Argentino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga on rad doma lahko pošljete svojcem v domovino.

Baltiške države

Baltiške države se imenujejo v zemljepisnem smislu tiste države, ki leže ob Vzhodnem morju, vključeno Finsko, Švedsko ter morda Poljsko in Nemčijo. Z druge strani se z besedo "Balti" — vzlic temu, da sta letonski in litavski jezik baltska jezika — označuje nemško govoreče prebivalstvo Estonske in Letonske. V splošnem pa razumemo pod baltiškimi državami ozemlje nekdanjih ruskih vzhodnomorskih gubernij, torej sedanje samostojne države Litvo, Letonsko in Estonsko. Po velikosti se te države ne razlikujejo znatno druga od druge. Vse skukaj obsegajo kakih 170,000 četvornih km; njih prebivalstvo šteje skoraj 5 in pol milijona. Teh treh držav ne razmejujejo gorovja. Najvažnejši sta dve reki: Memel in Dvina, ki se pri Klajpedi oziroma pri Rigi izlivata v morje. Zime so dolge, poletja kratka; toplotne razlike so znatne. Velik del celotnih tal je močvirnat ali pokrit z gozdovi; ponekod pa se raztezajo tudi zelo rodovitna polja. Litva, najjužnejša izmed teh treh držav, meji z Nemčijo, Poljsko in Letonsko. Pot iz Vzhodne Prusije v Rusijo vodi skozi Litvo in poljski koridor. Na severu se priključuje Litvi Letonska in je tej Estonska. Železnice Litve in južne Letonske imajo normalen evropski kolosek, dočim ima tir v severni in vzhodni Letonski rusko širino.

Litavski jezik je soroden letonskemu, vendar se pripadniki obeh narodov ne razumejo toliko, da bi se lahko zabavali med seboj. Oba jezika spominjata na sanskrit stare Indije. Estonci, ki so po vsej verjetnosti mongolskega izvora, so se v 5. ali 6. stoletju naselili v Evropi. Po svoji vnanjosti so podobni Fincem, s katerimi se lahko brez težav jazikovno sporazumevajo. Dva in pol milijona prebivalcev Litve je pretežno rimsko-katoliške vere, med tem ko je 2 milijona Letoncev in dober milijon prebivalcev Estonske protestanto. Na Estonskem skoraj ne poznajo analfabetov, v Letonski pa jih je zgolj 12 odstotkov.

Glavno mesto Litve Kovno ali Kaunas obdajajo z gozdovi obraščeni griči, kar daje okolici slikovit značaj. Mesto po svoji velikosti in vnanji sliki spominja na veliko rusko vas. V kakih petih letih, ko se bodo zgradile vse palače, ki so v gradnji ali ki jih namerovajo postaviti, bo približno tako kakor je bila bolgarska prestolnica Sofija pred kakimi 20 leti. Prebivalstva pa ima že 95.000 duš; med njimi je večina židov, ki obvladujejo skoraj vso trgovino. Vzlic temu, da Litavci nenehoma zahtevajo od Poljakov Vilno in so jo — dasi leži mesto na poljskem ozemlju — proglasili za svoje glavno mesto, se lahko po živahnem izgrajevanju Kovna sklepa, da bo to mesto še nadalje sedež centralnih oblasti državice Litve.

RIGA ni samo glavno mesto Letonske, marveč je sploh najvažnejše mesto ob Baltu. Prvotno je bilo nemško; njegova arhitektura kaže, kdo ga je ustanovil. Krasna katedrala, palače iz rdeče opeke, široki bulvarji in nasadi dajejo mestu bolj tevtonski nego ruski značaj. Pred vojno je štela Riga čez poi milijona prebivalcev. Teritorijalne izpremembe po vojni so prisilile mnoge tisoče ljudi, da so mesto zapustili; tako šteje sedaj 350,000 ljudi. Propadanje Rige gre v znatni meri na rovaš dejstvu, da njeno naravno zaledje, ki je rusko, producira in troši manj nego v prošlih časih. Kakor Dunaj, je tudi Riga prevelika za državo, kateri je glavno mesto.

TALLIN, prejšnji Reval, glavno mesto Estonske, se zelo razlikuje od Kovna in Rige. Šteje 120.000 prebivalcev in leži deloma na vodi, deloma pa na hribu. Njegove vegaste in sorazmerno ozke ulice so snažne in lepe. Po mnogih svojih slikovitih kotičkih, z zidovi, ki deloma potekajo še izza časa, ko so tod gospodarili Danci, in s svojo nekaj skandinavsko in nekaj nemško arhitekturo se je Reval razvil iz provincijalnega mesta v pravo glavno mesto, ne da bi bil za svojo okolico prevelik ali preveč komercializiran kakor Riga. Za razliko od Rige, čije pristan je vsako zimo nekaj mesecev čvrsto zamrznjen, je pristan v Tallinu ali Revalu skoraj vedno odprt ali se vsaj lahko drži odprt z ledolomilci. Ker je mesto oddaljeno od Ljenigrada samo kakih 300 km ter je naravno pristanišče za del ruskega ozemlja, se vidi njegova bodočnost zasigurana.

Vse tri dežele, ki jih obravnavamo, se bavijo v glavnem s kmetijstvom. Ce pomislimo, da so prej spadale pod rusko upravo in da jim je ob revoluciji pretila nevarnost prenosa ruskih razmer na baltiška tla, se ne bomo čudili, da so v vseh treh državah bili najnujnejši in najvažnejši zakoni, ki se tičejo za zapadno pojmovanje lastninskih odnosov nekoliko predaleč, toda izpremembe so bile tem potrebnejše, ker je bil velik del te zemlje v posesti ruskega, poljskega in nemškega plemstva. Podrobnosti zakonov in ostrost raznih odredb, ki so s temi v zvezi, so precej različne; za vse tri države pa velja v glavnem, da je ondi, kjer so dajali prejšnjim lastnikom veleposestev nominalno odškodnino, ostalo le tem manj zemlje nego tam, kjer niso dobili nobene odškodnine, tudi take ne, ki je ostala zgolj na papirju. Skratka: karkoli že mislimo o agrarni politiki baltiških držav, velja brez dvoma eno: da je bila taka politika edina pot, ki se je mogla izogniti nadaljnjim nemirom in revolucijam.

Litva, Letonska in Estonska so vsaj na papirju demokratične republike. Nobena nima več ko eno samo zbornico in v vsaki je prezidentova moč zelo omejena. V decembru 1926. je nastal v Litvi vojaško-revolucijski upor, ki je strmoglavil za kar najožje stike z Rusijo se zavzemajočo liberalno-socialistično vlado. Od tedaj do zadnjih mesecev je imela Litva diktatorja v osebi profesorja Woldemarasa, ki je bil v času mirovne konference ministrski predsednik in ki velja za eno najvplivnejših osebnosti v tej državi.

V Letonski in Estonski poteka politično življenje v znamenju običajnih strankarskih bojev; v prvi državi imajo kar 27 strank, v drugi pa kakih deset. Zaradi tega se vlade menjavajo skoraj tako pogosto kakor letni časi, pa celo še pogosteje. Na Letonskem je prezident obenem vrhovni vojaški poveljnik, vendar pa sme samo dva meseca zaviačevati objavo kakega v zbornici sprejetega zakona; če hoče predčasno razpustiti zbornico, mora odrediti najprej ljudsko glasovanje z "da" ali "ne". Na Estonskem je ministrski predsednik obenem prezident in ostane na svojem mestu toliko časa, dokler uživa zaupanje parlamentarne večine. Potemtakem je njegovo mesto manj permanentno nego mesto predsednika parlamenta, ki ne more biti razrešen, dokler ne potečejo zbornici ustavno določena tri leta. Vojaška obveznost obstoji v vseh treh državah.

("The Contemporary Review.")

"Ali že veš, da je umrl Celesnik?"

"Kaj ne poveš! To mi je res žal. Pomisli, šele prejšnji teden sem mu vrnil 500 dinarjev, ki mi jih je bil pred tremi leti posodil."

* *

"Mamica, to boš očarana, ko ti nekaj povem!"

"Kaj pa takega, dušica?"

"Iglo sem požrla!"

Agitirajte za "Prosveto"!

Slika kaže razvaline nekega trgovskega poslopja v Washingtonu, D. C., ki ga je razdejala eksplozija parnega kotla. Pri nesreči je bilo pet oseb ubitih in nad petdeset ranjenih.

RAZNO

Pisalni stroji za eksotične jezike. Pri izdelovanju pisalnih strojev za latinico, cirilico, gotico in grški alfabet ni bistvenih težkoč, ker imajo jeziki, ki se pišejo v teh pisavah, približno isto število glasov in črk. Za latinico je treba vstaviti v register znake za naglase in neglase, ruski register je z malimi izpremembami uporaben tudi za beloruščino, ukrajinščino, srbščino in bolgarščino, gotica kot redka pisava, skoraj da ni v rabi, grški alfabet pa je po svoji prirodi omejen na silno majhno ozemlje.

Znatne pa so težave še pri hebrejščini in arabščini, ki se pišeta od desne na levo ter pri kitajščini in japonščini, ker teče ta od zgoraj dol. Konstrukcija takih strojev je potrebovala nekoliko let razvoja. Turki so sedaj uvedli latinico z 29 znaki, ali pisalni stroj za turški jezik ima 40 znakov in ga lahko rabijo tudi Perzijci in Malajci. Arabščina ima preko preko 100 znakov, ki se pišejo nad črto ali pod črto, pa tudi širina posameznih znakov spreminja pomen znaka. V Indiji, kjer je pisalni stroj zelo razširjen, se piše v pisavi "devanagiri", ki izhaja iz sanskrita. Poslužujejo se ga tudi Bengalci. Japonski stroj je pravi čudež za tistega, kdor ga vidi prvič. Ker pišejo Japonci od zgoraj dol, stoje črke v registru obrnjene za 90 stopinj na levo. Piše se potem kakor pri našem stroju, samo čitatelj mora potem obrniti list za 90 stopinj na desno in čitati od zgoraj dol. Kitajski stroj ima 80 tipk in temelj na novi poenostavljeni pisavi. Siamski jezik ima 44 v tri skupine porazdeljenih soglasnikov in 14 samoglasnikov, ki jih je treba pisati deloma nad soglasniki. Razen tega ima še 8 posebnih znakov. Prvi stroj v tem jeziku je izdelal siamski prosvetni minister MacFarland. Enega soglasnika ni bilo mogoče spraviti v stroj, ker zanj ni bilo mesta. Zato je odpadel in je zanimivo, da od tega časa sploh izginja iz siamskega jezika.

Analfabetizem na svetu. — "Bureau of Education" v New Yorku je objavil poročilo o nepismenosti. V zadnjih 50 letih se je v Zedinjenih državah zmanjšala nepismenost za 14%. L. 1870 je bilo 20% prebivalstva, ki ni znalo pisati in čitati, leta 1920. so zaznamovali le še 60%. V nekih manjših evropskih državah, ki so bile dolgo nezavisne, ni skoro nobenih analfabetov, n. pr. Danska, Švedska, Norveška. V treh velikih narodih Kitajski, Rusiji in Turčiji, kjer biva 500 milijonov oseb so nedavno vlade uvedle brezplačen pouk. Kitajski pokret, da se odpravi klasični jezik in privzame "pet-hua" za slovstveno izrazilo, je doslej najrazboritejši načrt, da se spremeni pismeni jezik in odpravi analfabetvo. Ako se zdaj 300 milijonov Kitajcev navadi brati, se bo svetovna nepismenost skrčila za več ko tretjino. Na Japonskem hodi v šolo 99% otrok, v početku tega veka jih je bilo samo 31%. Na Filipinah in v Porto Ricu, kjer je bila vednost prihranjenja zgoli izbrancem, je Unija l. 1900 popravila to stanje: pri 10 milijonih otočanov se je nepismenost znižala na 30%.

IVAN JONTEZ:

USODNA ZMOTA

Neke sobote ponoči sta se nekdanja prijatelja in zdaj sovražnika srečala na vsi in to srečanje je bilo za oba usodno.

Janez je bil precej nadelan s sladko vinsko kapljico in se je baš vračal od Polonice, ki je bila nocoj zelo prijazna z njim. Gašper, ki je bil tudi pijan, ga je ustavil ter grobo zahteval od njega, da naj mu pove, kje je bil.

"Kaj pa tebe briga," ga je zavrnil Janez ter ga odrinil od sebe, hoteč nadaljevati svojo pot.

Gašper pa mu je znova zastavil pot grozeč:

"Povej, kje si bil, če ne . . .!"

"Pojdi mi s pota, dokler sem dobre volje," je zahteval Janez, toda pijani Gašper ni hotel odnehati.

Začela sta se prepirati, iz prepira pa se je izcimil pretep, ki se je končal bolj žalostno. Janez je namreč tekom pretepa pograbil za nož in ga zabodel Gašperju v prsa. Gašper je padel na tla — mrtev, Janez pa, ki se je zdaj hipoma streznil, pa se je šel javiti orožnikom.

Mesec dni pozneje se je vrnil iz preiskovalnega zapora domov—bil je oproščen, za kar se je imel zahvaliti svojemu očetu, ki je bil dobro poznan pri sodni gospodi v K. in ki ni žalil tisočakov, ko je šlo za njegovega sina — toda zelo izpremenjen. Bled, vedno nekam zamišljen in nemiren je bil zdaj in ril je bolj kot kdaj poprej. K Polonici, ki je bila neposredni vzrok, da je postal ubijalec svojega bivšega prijatelja, ni šel več. Toda nji je bilo pač vseeno, saj je imela tako še preveč častilcev, ki so se naravnost skušali za njo.

Sledečo zimo se je Janez oženil—pravzaprav: drugi so ga oženili — s Slokarjevo Tončko, toda v zakonu ni bil srečen. Kako tudi, ko pa je še vedno ljubil nezvesto Nežiko in ga je poleg žalosti, ki ga je razjedala vsled izgube dragega dekleta, še vest pekla zaradi nesrečnega Gašperja. Skušajoč v vinu najti tolažbo in duševno ravnovesje, se je dan za dnem nalival z vinom, dostikrat tudi z žganjem ter bil vedno pijan. Za ženo in gospodarstvo se ni brigal in vsa prizadevanja, da se ga odvrne od pogubnega popivanja, so bila zaman.

Komaj leto dni po njegovi ženitvi se je moral vleči v svojo posteljo — da nikdar več ne vstane iz nje.

Dober teden pred njegovo smrtjo je Nežika dobila žalostno vest, da je bil njen soprog, ki so ga pred kratkim prestavili v južno Srbijo, kamor ga žena ni mogla slediti, v boju s komitaši ustreljen in na mestu mrtev. To je bil hud udarec za njo, ki je ostala sama s tremi otroci in brez kakega premoženja in naravno, da je hudo jokala, kar pa ji ni nič pomagalo.

Ko je Janez zvedel za nesrečni dogodek, se je s težavo obrnil proti kraj postelje sedečemu Italijanu, ki ga je prišel obiskat in tolažit, ter se grenko nasmehnil rekoč:

"Uboga Nežika! Kako ji mora biti hudo . . ."

Čez nekaj časa pa je tišje pristavil:

"Mnogo gorja bi bilo lahko prihranjenega, če bi ona ne napravila usodne zmote, ko se je, misleča, da jo bom jaz zavrgel zaradi njenega prestopka, poročila z drugim: Gašperju bi ne bilo treba umreti, jaz bi se ne bil uničil s pijačo in ona bi lahko bila srečna. Tako pa — Gašper je moral iti, jaz mu bom sledil v par dneh, ona bo pa trpela in bo nesrečna vse žive dni. Sirota . . . kako drago mora plačati svojo zmoto . . ."

Ko ga je obiskovalec bodril, češ, naj nikar še ne misli na smrt, da bo skoro ozdravel, in da bo še lahko pomagal ovdoveli Nežiki, se je trudno nasmehnil, rekoč:

"Nikar se ne varajte, ker moje ure so štete! Jaz ne bom ozdravel — in si tudi ne želim! Če bi ne bil oženjen, bi si želel ozdravljenja, tako pa . . . preje ko pride smrt, bolje zame . . . Nežiki bi pa vseeno rad pomagal, a kaj, ko pa ne morem. Kar mi je oče dal, sem malone vse zapravil in kar ostane, je Tonino. Tona se bo pa najbrž spet omožila in pri nas bodo gospodarili tuji ljudje . . . In vsemu je kriva ta prokleta vojska."

Pokopali so ga poleg Gašperja, kot je naročil sam, na svoji smrtni postelji. Pogreba se je udeležilo mnogo ljudi, ni pa bilo poleg njegovega nekdanjega dekleta, Nežike. Ta je ostala doma, bridko objokujoča svojo zmoto, ki ji je uničila srečo in njega, ki ga je nekoč tako zelo ljubila, spravila v prerani grob.

* * *

Osem let je že minulo, odkar je Bogatov Janez zaspal za vedno in njegov grob je že davno prerastla trava. Njegova starša tudi že spita nevzdramno spanje na Podgrinškem pokopališču, župnik Okrogel je tudi že odšel v zasluženi pokoj v nebesa, o katerih je tako rad govoril na prižnici, pri Bogatovih že celo vrsto let gospodari Kolenčevi Mîha, ki je rešil grunt razpada in Tono osamelosti in troje otrok, ki jih je rodila svojemu drugemu možu, oživlja nekdanjo Bogatovo hišo. Nežika še živi, a se je zelo postarala in je komaj senca nekdanje brhke Janezove ljubice. Žalost, skrb za otroke, večno pomanjkanje in trdo delo na polju — kruh zase in za otroke je služila kot dninarica pri bogatih kmetih — so ji vzeli nekdanjo lepoto in čar in napravili iz nje to, kar je danes: drobna kmečka ženica, shujšanega in od solnca ogorelega obraza, starikavih potez in nagubanega čela. Njen starejši sin Jernej služi pri Bogatu za pastirja, kar je vzrok, da Nežika večkrat misli na svojo nekdanjo ljubezen in srečo, ki jo je tako lahkomiselno zapravila.

KONEC

Arkadij Averčenko:

Prebrisani stražnik

Stražnik Zabogov v Jalti je prejel od svoje pristojne oblasti častni nalog, naj prehodi svoj okraj in pogleda med tamošnjimi Židi, da-li se res vsi bavijo s svojim rokodelstvom, kajti po carskih zakonih so se smeli samo židovski rokodelci naseliti pod sinje južno nebo. Pregled naj bi izvršil na sledeči način: Vsak židovski rokodelec bi moral izdelati pred njegovimi očmi kakšno stvar po svojem poklicu in tako dokazati, da ne vodi oblasti za nos.

"Pazi," je dejal stražniku policijski častnik, "drugače te ovijejo krog prsta!"

"Mene? Izključeno!" in stražnik se je podal na pot.

•

"Dober dan," je dejal Zabogov in je stopil v delavnico mladega Abrahama Soldina. "Nu, kako gre? Ali izvršuješ svoje rokodelstvo?"

"Zakaj ga ne bi izvrševal?" je vprašal Abraham Soldin začudeno. "Jem svoj kruh z maslom. Veste, fotografija je dober poklic. Če se dado ljudje fotografirati, pa si jaz lahko privoščim z maslom namazanega kruha. Hahaha."

"Tako!" je vzkliknil stražnik. "To praviš? In lahko dokažeš? Oblasti zahtevajo, naj se vsak rokodelec izkaže, da svoj poklic res izvršuje."

"Prosim," je dejal fotograf ljubeznivo. "Takoj bova napravila fotografijo, da se boste sami zaljubilo vanjo. Prosim, izvolite sesti! Tako, glavo malo na desno, oči odprte, v obraz nekoliko zanimivejši izraz, ust ne smete zapreti, ne držite se tako, kakor da vas zobje bolę. Ne vtikajte prsta v nos. Ko napravim posnetek, si ga lahko spet vtaknete. Sedaj pa držite roke k prsim. Prosim, ne gibajte se. Sedaj izgledate kakor eleganten in kulturen človek. Pozor! Posnetek! Končano! Hvala! Sedaj pa se vedite, kakor hočete."

Stražnik je vstal, iztegnil svoje mogočne ude in gledal z zanimanjem v aparat.

"Sedaj pa ven vzemi."

"Kaj naj vzamem ven?"

"To, kar si napravil!"

"Vidite, to pa ne gre. Ni še končano. Treba najprvo v temnici napraviti negativ."

Stražnik je zapretil fotografu s prstom in se nasmejal:

"Hahaha, star dovtip. Ne, ne, moj dragi, pokaži mi sliko takoj. To bi lahko vsak naredil."

"Kaj pa govorite tu?" je vzkliknil fotograf nervozno. "Kako naj vam pokažem, če pa slika še ni razvita. Treba je v temnico, kjer sveti rdeča luč. . ."

"Da, da," je menil stražnik in se ironično smehljal, "rdeča luč, temnica. Ti si prebrisanec. Kje si se pa tega naučil? Temnica! Takoj mi pokaži sliko."

Če vzamem ven, bo plošča čisto bela in svetloba jo v hipu pokvari."

Stražnik se je smejal: "No, to ste ptiči! Rdeča luč, temnica, neumnost, takoj vzemi ven."

"Pa dobro," je vzdihnil fotograf in izvlekel belo ploščo. "Vidite! Tu je!"

Stražnik je vzel ploščo, pogledal in vzkliknil užaljeno: "Tako, tako! To sem jaz? Si imeniten fotograf. Sedaj razumem!"

"Kaj razumete?"

Stražnik je pomeril fotografa od nog do glave, potem je velel: "Slepar si. Jutri te izženejo iz mesta."

•

Stražnik je stal v litografski delavnici Davida Davidova. Njegove oči so švigale nezaupno po nenavadnih ploščah, ki so bile po vseh kotih delavnice.

"Dober dan!" je dejal lastnik vljudno. "Kako vam gre?"

"Hm, da. Tako, rokodelec si. Kakšen rokodelec?"

"Litograf sem. Izdelujem vabila in posetnice."

"Pokaži mi, kako to napraviš?"

"Prosim, takoj izdelamo posetnico. Kako je vaše cenjeno ime? Zabogov. Prosim, takoj napišemo na kamen."

"Da, in sicer takoj in v moji navzočnosti."

"Prosim! Tu na kamen." Litograf se je sklonil nad kamen in stražnik mu je gledal preko ramen:

"Da," je odvrnil litograf. "Na kamen napišem narobe, a na posetnici bo potem prav."

Stražnik mu je položil roko na ramo in dejal: "Ne. Brez goljufije. Piši pravilno od leve proti desni."

"Piši!" je velel stražnik osorno.

Litograf je skomignil z rameni, se sklonil nad kamen in po desetih minutah je držal stražnik v roki posetnico, na kateri je stalo njegovo ime narobe.

"Tako, tako! Rad bi iz oblasti norce bril? Si mi pravi rokodelec, to si bomo zapomnili. V 24 urah zapustiš mesto."

•

Stari Lajba Buzkus je stal na vogalu mestnega vrta in si slušil svoj kruh z izkoriščanjem čudovite iznajdbe, ki je bila v navdušenje vsem dečakom. To je bil nenavaden aparat z dvema odprtinama. V eno si vrgel denar, iz druge je padel kos čokolade v pisanem ovitku.

Stražnik je stopil k staremu možu in ga pobaral lakonično: "No, rokodelec, kaj delaš?"

Starec je pomežiknil s svojimi prebrisanimi očmi in odgovoril veselo: "Delam čokolado!"

"Kako to delaš?" je vprašal stražnik neverno in opazoval čudni aparat.

"Kako? Tako pač. Tu vržem novec v aparat in tu se prikaže kos čokolade."

"Lažeš," je dejal stražnik. "To ni mogoče!"

"To boste takoj videli!" Starec je vzel iz žepa novec, ga spustil v odprtino in ko je spodaj skočil kos čokolade iz stroja, se je stražnik veselo zasmejal.

"Da, kako pa je to mogoče? Ti ljubi Bog, kako se je neki zgodilo?"

Njegov začudeni pogled je romal po avtomatu.

"Stroj," je skomignil starec. "Ali ne vidiš?"

"Stroj, nu, dobro — a kako se to godi? Novec je trd in čokolada je mehka in sladka. Kako da se trdi novec spremenil v tako okusno reč?"

Starec je pogledal stražnika, nato je povesil oči. "Elektrika in kislina. Kislina omehča novec, elektrika ga predela, sladka snov ga osladi in posebna priprava vrže izgotovljeno čokolado ven."

"Glej, glej," je vzkliknil stražnik in zmajal z glavo. "Česa si ljudje vsega ne izmislijo! No, le delaj, čokoladni fabrikant."

"Saj delam, dragi prijatelj, tega dela ne zmore vsakdo."

"To verjamem," je dejal stražnik. "Do svidenja!" in stisnil je fabrikantu roko.

•

Naslednjega dne sta morala fotograf in litograf z družinami vred ostaviti Jalto. Stražnik ju je spremljal.

"Nimam nič proti vama," je menil dobrodušno. "So rokodelci, ki izvršujejo svoj poklic, in drugi, ki so goljufi. Če bi resnično delala kakor fabrikant čokolade, bi ne imel nič proti vama. Toda kdor brije norce s mano, do tega ne poznam pardona."

J. Pap:

PRSTAN

Velik slavnostni večer v Pelikaniji, na čast angleškemu poslaniku. Gostitelj ministrski predsednik Pelikanije. Odlična družba sedi okolu ovalne mize, med njimi tudi knezoškofi; zakaj Pelikanija je dežela trdne vere in neomajne morale.

Kljub temu se je zgodilo nekaj mučnega. Neki gospod je prosil knezoškofa iz Lukrecije, naj mu pokaže čudoviti prstan, ki ga je imel na roki. Knezoškof je snel obroček s prsta ustrežljivo, dasi ne brez muke. Izročil ga je sosedu pri mizi, ki se je zanimal zanj. Ta ga je dal naprej.... in tako je napravil prstan pot okolu mize ter nenadoma izginil.

Lahko si predstavljamo poparjenost, ki se je polastila vseh gostov, čeprav se ni pokazala na obrazih. Pogovor je hipoma obtičal, vsak se je skušal obvladati in nastal je tisti leden mir in viharna tišina, ki spremlja vedno velike skandale, položaj, ki ga poznamo, da ne že iz zgodovine lastne dežele, pa vsaj iz kronike. Slednjič se je ministrski predsednik osrčil. Vstal je in spregovoril ob mrtvaški tišini naslednje besede:

"Gospoda, pomotoma je nekdo izmed gostov pozabil prstan Eminence pri sebi. Treba je torej ukreniti tako, da pride amulet nazaj brez neprijetnosti. Vsak izmed nas je pripravljen pomagati nesrečniku in mu nuditi prijetno priložnost, da vrne prstan. Gospoda! Sredi mize stoji srebrn pladenj, vsem nam enako dosegljiv. Ugasnili bomo luč in tisti, ki se ga tiče, naj položi prstan na podnos. Čim boslišali, da je predmet padel, bo luč zopet zagorela, mi pa bomo imeli prstan. Upam, da vsi odobravate moj predlog."

Z veseljem je družba pozdravila to pametno in taktno rešitev. Ugasnili so luč in čakali z napetimi živci, dokler ni na mizi zazvenčalo. Vsi so se globoko oddahnili. Luč je zopet zagorela, vsi pogledi so obstali na sredi mize..... Tudi pladnja ni bilo več.

SMEŠNICA

Vajenec je bil tako nesrečen, da je na cesti padel in pri tem razbil osem steklenic vina. Okrog jokajočega se fanta se je takoj zbralo precej ljudi in neki gospod je dejal: "Ubožec, to boš moral pač iz svojega žepa plačati!" — "Seveda!" je žalostno odvrnil vajenec. — "No," pravi človekoljub, "le pokri se. Tu imaš 10 dinarjev. Drugi, ki tu okrog stoje, ti bodo pač tudi kaj dali." — In gospod se ni motil. Škoda je bila kmalu pokrita.

"Zakaj pa se nisi zahvalil vsaj gospodu, ki je sprožil zbirko?" je vprašal vajenca zadnji darovalec.

"Tema?!" odgovori fant, "to je bil vendar moj šef!"

NEVARNOSTI BELEGA PLEMENA V KOLONIJAH

V angleški reviji "The World" objavlja Frank T. Webbs, ki že celo vrsto let proučuje kolonijalni problem angleškega imperija in njega posledice zanimivo razpravo o bioloških spremembah človeških plemen pod raznimi svetovnimi podnebji. Dognal je, da polt severnoameriških črncev postaja od generacije do generacije bolj bela, med tem ko ljudje belega plemena v tropskih krajih močno počrne in se v nekaterih pokolenjih barva njih polti skoro popolnoma približa oni domačinov. Razen te popolnoma zunanje spremembe vpliva podnebje tudi na duševno življenje. Webbs navaja da se malajski dijaki navzamejo v Evropi popolnoma evropskega mišljenja in pojmovanja, ko pa se vrnejo v domovino, se zopet utope v malajski sredi. Nizozemci se v kolonijah hitro prilagodijo tamošnjim razmeram in se zelo pogosto tudi ženijo z domačinkami. Opazovanja so dognala da ti ljudje postanejo lahkoverni in vraštasti ter popolnoma nesposobni, da lahko metodično mislijo, kakor prej. Njih mešani potomci pa so po duševnem življenju popolni ne-Evropci. Angleži smatrajo takoimenovano mešanje svoje rase za bavarno in se le redko ženijo z ženami druge barve. Tudi ohranijo povsod svoje angleške šege in navade, način življenja in prehrane. To ni pripisati snobizmu, marveč je le modra in zavestna reakcija proti učinku srede, ki bi s svojo silo popolnoma izenačila belce z barvastimi narodi, ako bi ne bilo tega zavestnega odpora. Angleži nočejo postati v svojih kolonijah to, kar so že davno postali Portugalci in Nizozemci, ki se v tropskih deželah že malo ločijo od domačih ljudi.

za otrplost vrata

Kako trpljenje! Te strašne bolečine v vratu in plečih. Pri vsaki kretnji se zdi, kot da bi nož zabodel! Težko je dalati, in se človek tako počuti. . . . Namaži s Sloanom—pa zopet vsako uro—*njegova gorkota te ogreje kot solnčna svetloba.* Bolečine izginejo. 35c.

SLOAN'S Liniment

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

DEVETDESET MILIJONOV LJUDI RABI TO ZDRAVILO

Američani, domačini in ptujerodci, stari in mladi, mestni in podeželski ljudje enako, uporabljajo dandanes domača družinska zdravila za odganjanje bolečin, enako tako kot so to rabili v prešnjih generacijah. Smatra se, da štiri iz vsakih petih ameriških družin drži kak liniment ali mazilno zdravilo doma v svoji omarici za zdravila. Vzeto, da je po pet oseb v vsaki družini eno zdrugim, tedaj se smatra, da rabi devetdeset milijonov ljudi taka domača zdravila v Združenih državah Amerike.

Najslavnejše in priljubljeno tako zdravilo je, brez dvoma Slon's. Po preiskušnji štirih generacij, je še vedno standard za ameriške družine ta liniment za pretgnenost, zvenelosti, praske, nevralgijo, revmatizem, okorele mišice, lumbago, itd. Vzrok je kajpak, ljudje vedno rabijo nekaj od česar pričakujejo dober uspeh.

Rabitelji Slon'sa so spoznali, da ni treba trdo drgniti ako se s tem zdravite. Čisto nalahko, ali pa dotaknitev s par kapljicami na boleči prostor, je dovolj, da vam da tisti gorki ščip, ki je poboden solnčni gorkoti na bolečem prostoru. (Adv.)

IŠČE SE

Alojs Gluhak, rojen v Goševecu Serni občina Desimil, Hrvatsko. Iščem ga jaz Ludvik Koren, bil sem dvakrat v starem kraju in mu imam za poročati nekaj zelo važnega, prosim rojake ako kdo ve njegov naslov naj mi to javi, ako bo pa on sam to čital naj se prijavi na moj naslov: Ludvik Koren, Box 792 Youngstown, Ohio. (Adv.)

Odpravite bolečine v križu in nerednosti ledvic.

Mr. J. W. Brassiten, Alberta, La. pravi: "Trpel sem na zaprtju in bolečinah v križu ter glavobolju in po noči sem vstajal iz postelje vsled slabih ledvic. Ko sem pa začel rabiti Nuga-Tone je vse to kmalu izginilo. Sedaj imam trdno spanje po noči in ustanem vstanem okrepčan in čil." Vsak čitatelj, ki je bolehen, naj bi se okoristil s skušnjo Mr. Brassitona.

Nuga-Tone je bil velike vrednosti vsi ti mnogi bolniki in oslabelim osebam, ki so trpeli na slabem apetitu, neprebavnosti, žrčnih, ledvičnih in mehurnih nerednostih, glavobolju in omotici, nerednostim želodca in izgubo moči in spanja. Ako se ne počutite dobro, poskusite Nuga-Tone in prepričali se bodete o veliki uspešnosti tega zdravila. Lahko kupite Nuga-Tone v vsaki trgovini s zdravili, in ako ga vaš trgovec nima v zalogi, naj ga za vas naroči od zalagatelja z zdravili. (Adv.)

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacije svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatoričnl dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

POJASNILO DRUŠTVENI TAJNIKOM.

Pojasnilo društvenim taj kom glede novega sistema p čevanja naročnine za dnev list Prosveta. Vsak član, ki ž da se naroči po novem siste mora najprej plačati ves st dolg do 30. junija 1929, ako kaj dolžan za nazaj na naro ni, in šele potem od prvega lija naprej se lahko vzame ročnino po novem sistemu. V se mora naročiti ZA CELO L TO. V nobenem slučaju se sme prišteti več kot TRI ted k enemu dnevniku. Vsak ročnik mora plačati najm $2.40, ako želi po novem si mu upoštetl naročnino, torej čati se mora $4.80 in en $3.60 dva $2.40 in tri tednike. V mora zapisati poleg onega i na, na katerega zapišete naz nino, tudi društveno števi ime ali imena onih drugih nov, ki dajo zraven svoj ted Vsi morajo biti od ene druž lahko so pa od dveh društev, primer žena od ženskega in od moškega in hči od mla skega društva, ampak mor biti vsi iz ene družine. In se lahko zapiše na kos pap zraven ali pa odzadej na lis na katerem je pisano ime ročnika. Provizijo smejo v v smislu sporazuma tajniki zastopniki le od one svote k ro so njim plačali naročniki v nobenem slučaju ne več 20%. Listke, imena, naslov denar je poslati na upravni lista Prosveta. V nobenem čaju ne dobite dnevnika ako doplačate kakor je gori nav no. To velja le za one naro ke, ki sedaj plačajo, ne pa za ki imajo plačano še naprej.

Prosimo uljudno vse taj da upoštevate ta navodila, drugače nam absolutno ne mogoče voditi tega sistema. pojasnilo naj služi vsem t kom in zastopnikom, vsak posebej sploh ne moremo p torej izrežite iz lista in sh te, da bodete imeli vedno p kah, da se bodete vedeli ra v takem slučaju. Prosim števajte to. Z bratskim po vom za Prosveto —

Filip Godina, upravi

Cena listu Prosve

po 1. juliju 1929 je:

Za Združ. države in Kanado
1 tednik in .....
2 tednika in.....
3 tedniki in.....

Za Cicero in Chicago je.....
1 tednik in .....
2 tednika in.....
3 tedniki in.....

Tednik sam stane.....
Tednik v Evropo stane .....
Poštnina za tednik v Evropo

Mladinski List stane.....
Ml. List v Evropo stane.....

Cena oglasom po dogovo

Upravi

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA